

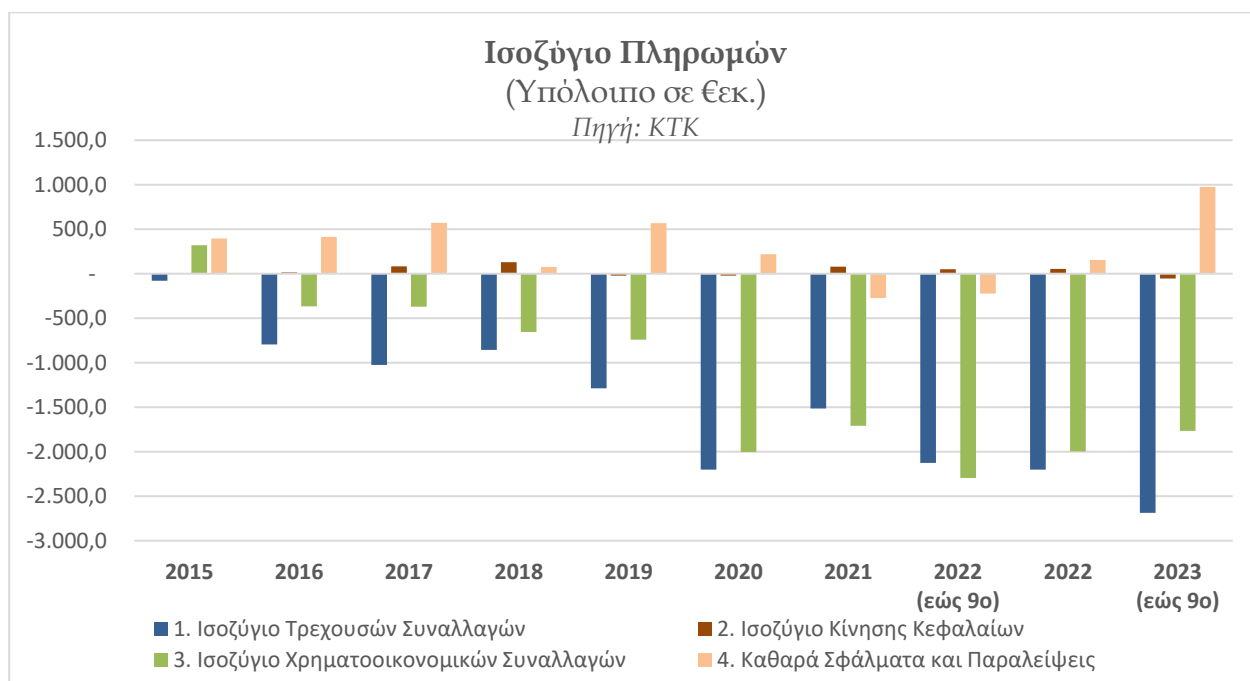
Ισοζύγιο Πληρωμών

1. Κύρια Σημεία

Η Κύπρος είναι μια μικρή ανοικτή οικονομία, της οποίας το Ισοζύγιο Πληρωμών αποτελείται από ελλειμματικό Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών συμπεριλαμβανομένου του Λογαριασμού Κίνησης Κεφαλαίων, και από το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών αρνητικού υπολοίπου. Η *διάρθρωση του Ισοζυγίου Πληρωμών*, όπως και η *βιωσιμότητα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών* διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην μακροοικονομική πορεία της χώρας και χρήζουν συνεχούς παρακολούθησης και αποτελεσματικής διαχείρισης. Τα σημεία / χαρακτηριστικά του Ισοζυγίου Πληρωμών της Κύπρου τα οποία παρουσιάζουν αδυναμίες, είναι σκόπιμο να τύχουν επισταμένης αντιμετώπισης μέσα στο 2024. Η *βιωσιμότητα του εμπορικού ελλείμματος και η διαχείριση του ελλείμματος στο ισοζύγιο εισοδημάτων* πρέπει να αποτελούν υψηλή πολιτική προτεραιότητα.

Για τις αδυναμίες του Ισοζυγίου Πληρωμών της Κύπρου, υφίσταται μια σειρά από δεδηλωμένα *μέτρα*, τα οποία περιλαμβάνονται, κατά κύριο λόγο, στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRP) της χώρας, καθώς και μέτρα που έχουν τεθεί από την πλευρά του κράτους και της κυβέρνησης (βλ. Παράρτημα). Είναι σημαντικό να πραγματοποιηθεί *οργανική διασύνδεση των μέτρων* και παράλληλα να πραγματοποιηθεί έλεγχος για εντοπισμό τυχόν αλληλοσυγκρουόμενων ρητρών οι οποίες υποσκάπτει η μία προσπάθεια την άλλη, για λήψη διορθωτικών ενεργειών.

Σε δεύτερο στάδιο θα πρέπει να γίνει *αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων* (περιλ. ανάλυσης κόστους - οφέλους) που εφαρμόστηκαν και αναλόγως να γίνουν οι απαιτούμενες αναπροσαρμογές ή/και επανασχεδιαμός, όπου τα μέτρα δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα.

Συνοπτικά, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται **επιδεινωση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών** της Κύπρου. Στη διεύρυνση του ελλείμματος, φαίνεται να συνέλαβαν η **ισχυρή εγχώρια ζήτηση**, ο **επαναπατριsmός των κερδών** των ξένων επενδύσεων, καθώς και η **περιορισμένη εγχώρια αποταμίευση**. Επιπρόσθετα καταγράφονται **αλλαγές στους εμπορικούς εταίρους** και της **δομής** του Ισοζυγίου Πληρωμών της χώρας. Η εξελισσόμενη δυναμική και οι συνεχείς μεταβολές στο οικονομικό τοπίο της χώρας, καθώς και οι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτές, απαιτούν προσεκτική παρακολούθηση και ανάλυση, σε συστηματική και συντονισμένη βάση.

Σε κάθε περίπτωση, **οι όροι εμπορίου της κυπριακής οικονομίας** θα πρέπει να βελτιωθούν με στόχο την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών της χώρας. Σε αυτό το επίπεδο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν, τόσο το κόστος παραγωγής (με σημαντικό τον αντίκτυπο της τιμής ρεύματος) όσο και η στενότητα στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, οι εγχώριες επιχειρήσεις, πέραν αυτών των προκλήσεων, έχουν να αντιμετωπίσουν την προσαρμογή (τεχνολογική ή/και άλλη) των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών τους, σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις των προτύπων ή/και των καταναλωτών.

Επιπλέον, το **εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου** παρουσιάζει **σημαντική έκθεση**, άμεση και έμμεση, **σε κράτη εκτός της ΕΕ**, αρκετά από τα οποία βρίσκονται σε περιοχές με γεωπολιτικές και εμπορικές εντάσεις. Αυτό το γεγονός αποτελεί ένα μη αμελητέο κίνδυνο και αστάθμητο παράγοντα για την οικονομία της χώρας. Ταυτόχρονα, η **πράσινη μετάβαση** της κυπριακής οικονομίας είναι εξαιρετικά σημαντική και επιβάλλεται η εντατικοποίηση των προσπαθειών προς αυτή την κατεύθυνση, ώστε να μειωθεί η εξάρτηση της χώρας από τα καύσιμα και το πετρέλαιο, και μειώνοντας το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.

Προβλέπεται ότι σε μεσοπρόθεσμο διάστημα η **Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση (ΚΔΕΘ) της Κύπρου** θα επιδεινωθεί, λόγω των συνεχιζόμενων μεγάλων ελλειμάτων του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και κυρίως του ελλείμματος του Πρωτογενούς Εισοδήματος, στο οποίο το ενδεχόμενο αύξησης των επιτοκίων θα επιδεινώσει επιπρόσθετα το παθητικό της ΚΔΕΘ της χώρας.

Σημαντικό μέρος του πληθωρισμού της Κύπρου είναι πλέον **εγγενές** και όχι «εισαγόμενο», γεγονός που καθιστά την μεγαλύτερη προσοχή στην λήψη μέτρων και στο «μείγμα» των κρατικών δαπανών, ακόμα πιο σημαντική. Παρά τη σημαντική υποχώρηση του πληθωρισμού, παραμένει σημαντικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει το κόστος παραγωγής και επομένως την ανταγωνιστικότητα, ιδίως στον βαθμό όπου το κόστος παραγωγής καθοδηγείται από μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες. Σε κάθε περίπτωση, για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης λύσης στο πρόβλημα, η βελτίωση της εξαγωγικής δυναμικής της χώρας θα πρέπει να συνοδεύεται από **ολοκληρωμένη πολιτική** με συνοχή όσον αφορά **στην προσέλκυση επενδύσεων** και δημιουργώντας επενδυτικές ευκαιρίες σε τομείς που θα αυξάνουν την προοπτική ανάπτυξης της χώρας. Χαρακτηριστικό είναι, δε, το γεγονός ότι δεν υφίστανται πολιτικές διαχείρισης ή «καθοδήγησης», για την εισροή ουκρανικών ή/και ισραηλινών επιχειρήσεων και η όλη προσπάθεια γίνεται στην απουσία **ολοκληρωμένων στοιχείων καταγραφής, ανάλυσης και**

σχεδιασμού για την διαχείριση των ξένων επενδύσεων, περιλαμβανομένου του επαναπατρισμού των κερδών των ξένων επενδύσεων¹.

Σημειώνεται ότι παρότι οι ξένες εταιρείες ενισχύουν σημαντικά τις εξαγωγές υπηρεσιών της Κύπρου, εντούτοις ο *επαναπατρισμός των κερδών από ξένες εταιρείες* φαίνεται να είναι ένας βασικός παράγοντας του ελλείμματος του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών της χώρας.

Οι προσπάθειες που καταγράφονται, τόσο από το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, όσο και από τον Invest Cyprus, είναι μεν αξιόλογες και έχουν σημειώσει σημαντική βελτίωση το τελευταίο διάστημα, αλλά δεν είναι ικανές να ανατρέψουν την εικόνα όσο απουσιάζει *σφαιρικός σχεδιασμός με εσωτερική συνοχή*, σε συνδυασμό και με την *συλλογή και ανάλυση δεδομένων και στοιχείων*.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο *μεθοδικής ανάπτυξης πολιτικής για ξένες επενδύσεις*, σε συνδυασμό με μέτρα για *βελτίωση των όρων εμπορίου* και η πολιτική ηγεσία καλείται να θεωρήσει το θέμα ως ύψιστης προτεραιότητας για το υπόλοιπο της θητείας της τρέχουσας διακυβέρνησης.

Σημειώνεται πως, ως οικονομία της οποίας οι βασικότερες εξαγωγές αφορούν στις Υπηρεσίες, η Κύπρος δεν έχει την ίδια ευχέρεια για ταχεία προσαρμογή του όγκου ή των τιμών των εξαγωγών της, που απολαμβάνουν οικονομίες που στηρίζονται στη βιομηχανία και τη μεταποίηση. Έτσι, υφίσταται εγγενώς μια αναπόφευκτη δυσκολία στην όποια προσπάθεια εγγενούς προσαρμογής της οικονομίας σε μεταβαλλόμενες γεωπολιτικές συνθήκες.

¹ Ιδιαίτερη αδυναμία αποτελεί η απουσία πολιτικής που να αποσκοπεί στην κατεύθυνση, ενδεχομένως μέσα από κίνητρα, των ΑΞΕ που καταφθάνουν στην Κύπρο. Πέρα από την απουσία πολιτικής για τη διαχείριση των ΑΞΕ, παρουσιάζεται κενό στη σαφή και ασφαλή καταγραφή τους.

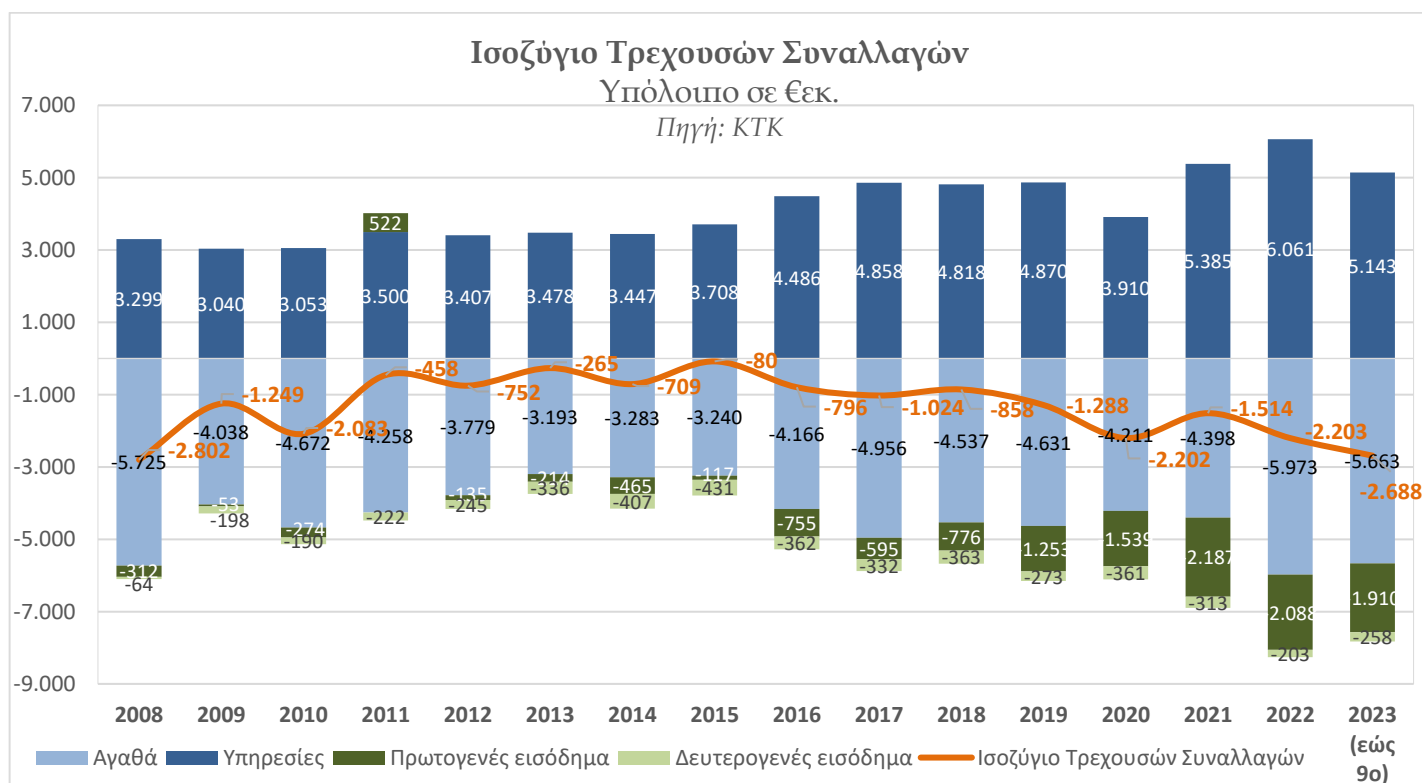
2. Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

2.1. Γενικά

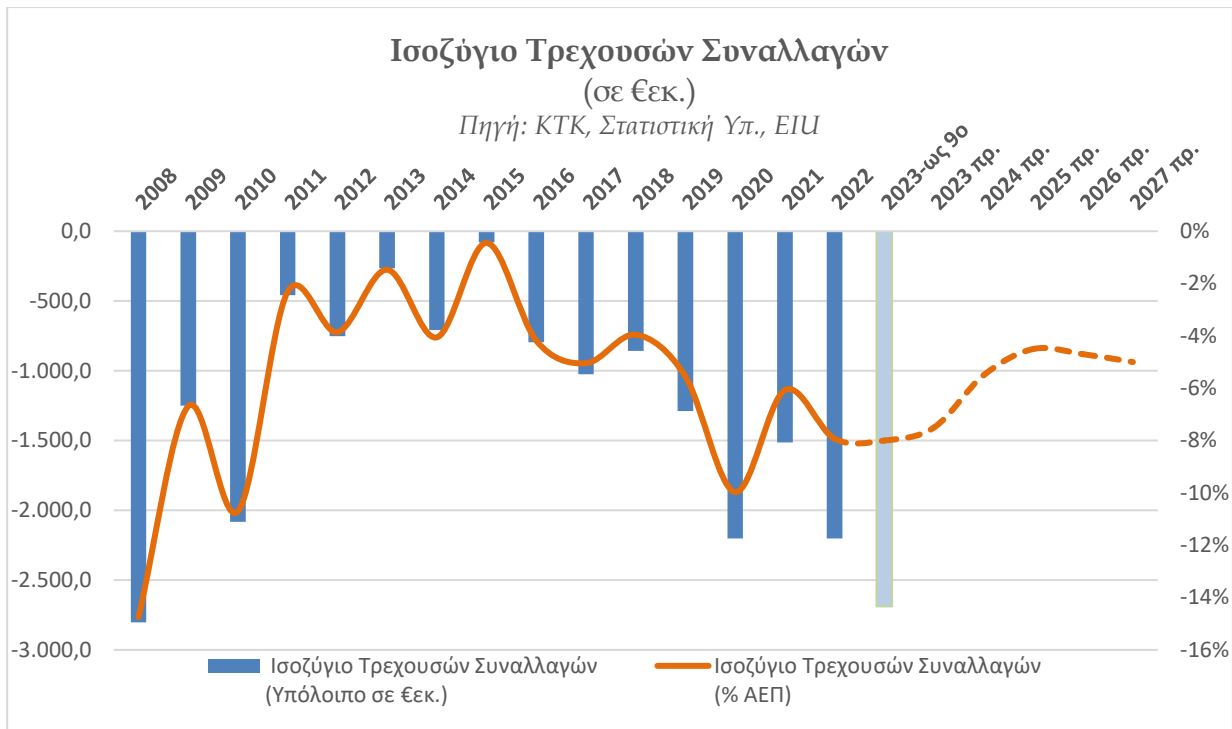
Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών καταγράφει όλες τις διασυνοριακές συναλλαγές² (πλην των χρηματοοικονομικών στοιχείων). Περιλαμβάνει δηλαδή τις συναλλαγές αγαθών, υπηρεσιών, εισοδημάτων (πρωτογενές και δευτερογενές) και τρεχουσών μεταβιβάσεων, που πραγματοποιούνται μεταξύ μονάδων μόνιμων κατοίκων και μονάδων μη μόνιμων κατοίκων της χώρας.

Η Κύπρος είναι μια μικρή ανοικτή οικονομία, με μεγάλη εξάρτηση από την εισαγωγή αγαθών, δημιουργώντας έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών της χώρας. Το **Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών** είναι **διαχρονικά ελλειμματικό**, και απεικονίζει το πλεόνασμα της αξίας των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, της απόδοσης των επενδύσεων από μη κατοίκους στην Κύπρο και των τρεχουσών μεταβιβάσεων από κατοίκους προς τον υπόλοιπο κόσμο, σε συνάρτηση με την αξία των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών, της απόδοσης των επενδύσεων των κατοίκων στο εξωτερικό και των τρεχουσών μεταβιβάσεων από τον υπόλοιπο κόσμο στην Κύπρο.

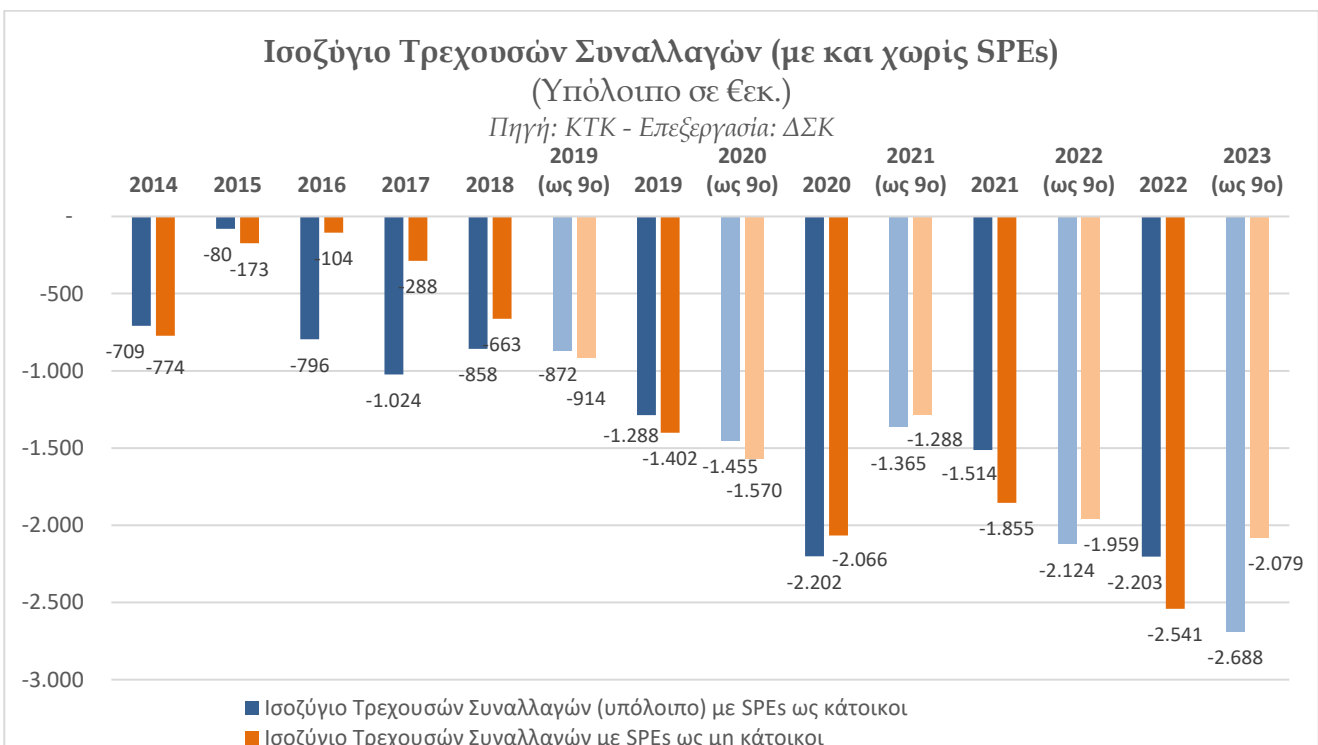
Βάσει των μέχρι στιγμής διαθέσιμων στοιχείων (μέχρι τον 9^ο του 2023) φαίνεται ότι κατά το 2023 το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών της Κύπρου παρουσιάζει επιδείνωση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια και **το έλλειμμα των εξαγωγών** (αγαθών και υπηρεσιών), της απόδοσης των επενδύσεων των κατοίκων στο εξωτερικό και των τρεχουσών μεταβιβάσεων από τους κατοίκους του εξωτερικού στην Κύπρο **έχει αυξητική τάση**.

² Οι χρηματοοικονομικές ροές στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών καταγράφονται ως πίστωση, χρέωση ή υπόλοιπο. Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών εκφράζεται είτε ως % του ΑΕΠ είτε ως εκατ. ευρώ.

Βάσει των προκαταρτικών στοιχείων της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, μέχρι και τον 9^ο 2023, και προσαρμόζοντας τα στοιχεία του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, ως προς την επίδραση των οντοτήτων ειδικού σκοπού (SPEs), δηλαδή κατατάσσοντας τις SPEs ως μη κάτοικους, το έλλειμμα του Ισοζυγίου διαμορφώθηκε στα €2.079 εκ. σε σύγκριση με έλλειμμα €2.688 εκ. κατατάσσοντας τις SPEs ως κάτοικους. Συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (σφραγιστικά στοιχεία μέχρι και τον 9^ο 2022) παρατηρείται μια επιδείνωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου με τις SPEs ως μη κάτοικους κατά €120 εκ. Η επιδείνωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου αν θεωρηθούν οι SPEs ως κάτοικοι, είναι μεγαλύτερη, στα €564 εκ.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών – Μέσος Όρος 3 ετών

Ο δείκτης του πίνακα αποτελεσμάτων (ΔΜΑ) είναι ο **κινούμενος τριετής κινητός μέσος όρος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, εκφρασμένος σε ποσοστό του ΑΕΠ³**. Τα ενδεικτικά κατώτατα όρια⁴ για τον δείκτη είναι + 6 % και -4 %. Ο δείκτης⁵ βασίζεται στα στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών που υπέβαλαν τα κράτη μέλη της ΕΕ στην Eurostat⁶.

Dataset:	Current account balance - 3 year average [tipsbp10]											
Last updated:	11/01/2024 11:00											
Time frequency	Annual											
Unit of measure	Percentage of GDP - three-year average											
Seasonal adjustment	Unadjusted data (i.e. neither seasonally adjusted nor calendar adjusted data)											
BOP_item	Current account											
Stock or flow	Balance											
TIME	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022
European Union - 27 countries (from 2020)	1,0	1,6	2,2	2,6	2,8	3,0	3,0	2,7	2,4	2,5	1,5	
Euro area – 20 countries (from 2023)	:	:	:	2,4	2,7	2,9	3,0	2,8	2,3	2,3	1,3	
Belgium	-0,1	-0,4	0,5	1,0	0,9	0,9	0,1	0,0	0,2	0,9	0,6	
Bulgaria	-0,7	0,3	0,6	0,8	1,4	2,1	2,4	2,0	1,0	0,1	-1,0	
Czechia	-2,4	-1,4	-0,6	0,0	0,8	1,3	1,3	0,8	0,9	-0,1	-2,3	
Denmark	6,5	6,9	7,7	8,3	8,3	8,0	7,7	7,9	7,9	8,6	10,2	
Germany	6,4	6,6	7,0	7,5	8,1	8,3	8,1	8,0	7,7	7,6	6,4	
Estonia	0,4	-0,1	-0,3	0,9	1,2	1,8	1,5	1,9	0,5	-0,7	-2,6	
Ireland	-2,1	-1,2	-0,3	2,3	0,4	0,2	0,5	-4,7	-7,1	-4,2	6,0	
Greece	-7,5	-4,6	-1,9	-1,0	-1,1	-1,5	-2,2	-2,1	-3,7	-5,0	-7,9	
Spain	-2,1	-0,2	1,3	1,9	2,3	2,7	2,6	2,3	1,5	1,2	0,7	
France	-0,8	-0,8	-0,8	-0,6	-0,6	-0,5	-0,7	-0,4	-0,6	-0,2	-1,1	
Croatia	0,0	0,3	0,2	0,8	1,9	2,9	2,4	2,5	1,0	0,8	-0,9	
Italy	-2,1	-0,6	0,9	1,5	2,0	2,3	2,6	2,8	3,2	3,2	1,6	
Cyprus	-5,6	-2,5	-3,1	-2,0	-2,9	-3,2	-4,4	-4,9	-6,5	-7,2	-8,0	
Latvia	-1,8	-3,3	-2,7	-1,7	-0,2	0,7	0,9	0,2	0,7	-0,5	-1,9	
Lithuania	-1,7	-1,2	1,2	0,9	0,0	-1,0	-0,1	1,5	3,7	4,0	1,0	
Luxembourg	5,6	5,3	5,1	4,9	4,8	4,6	5,2	6,6	8,0	8,5	8,0	
Hungary	0,8	1,9	2,1	2,3	2,7	2,9	2,2	0,4	-0,6	-2,0	-4,5	
Malta	-2,8	-0,8	1,8	2,8	2,6	2,7	3,9	7,1	5,9	4,1	0,1	
Netherlands	8,6	9,5	9,5	7,8	6,9	7,1	8,5	8,4	7,1	8,1	8,8	
Austria	2,0	1,7	2,0	2,0	2,3	1,9	1,7	1,6	2,2	2,5	1,6	
Poland	-4,8	-3,7	-3,0	-2,0	-1,7	-1,1	-1,4	-1,1	0,1	0,3	-0,4	
Portugal	-5,9	-2,0	0,1	0,7	0,5	0,9	1,0	0,8	0,0	-0,5	-1,0	
Romania	-4,9	-3,5	-2,0	-0,7	-0,9	-1,8	-3,1	-4,2	-4,8	-5,7	-7,1	
Slovenia	-0,1	1,3	3,2	4,1	4,6	4,9	5,6	6,0	6,3	5,5	3,2	
Slovakia	-2,9	-0,7	1,3	0,3	-1,2	-2,2	-2,3	-2,5	-1,7	-2,2	-3,6	
Finland	-0,7	-1,8	-1,7	-1,4	-1,4	-1,2	-1,5	-1,0	-0,5	0,2	-0,5	
Sweden	5,6	5,4	5,0	4,2	3,2	2,7	2,5	3,5	4,6	6,1	6,3	

Βάσει του πιο πάνω πίνακα, η Κύπρος παρουσιάζει διαχρονικά τις μεγαλύτερες αρνητικές επιδόσεις μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, οι οποίες και επιδεινώνονται, από το 2016 και μετά. Ειδικότερα από το 2018 το έλλειμμα παραμένει σταθερά πάνω από το όριο του 4%, κατά το 2022 ανέβηκε στο 8% και κατά το 2023 αναμένεται να φτάσει το 9,7%, ενώ κατά το 2024 και 2025 προβλέπεται να περιοριστεί στο 8,8% και 7,5%, αντίστοιχα⁷, επίπεδα που παραμένουν πολύ ψηλότερα από τα επιθυμητά.

³ Υπολογιζόμενος ως: $\frac{[(Cat/GDPt)+(CA_{t-1}/GDP_{t-1})+(CA_{t-2}/ΑΕΠ_{t-2})]/3}{3} * 100$

⁴ Ορίστηκαν από το MIP (Macroeconomic Imbalance Procedure – EU)

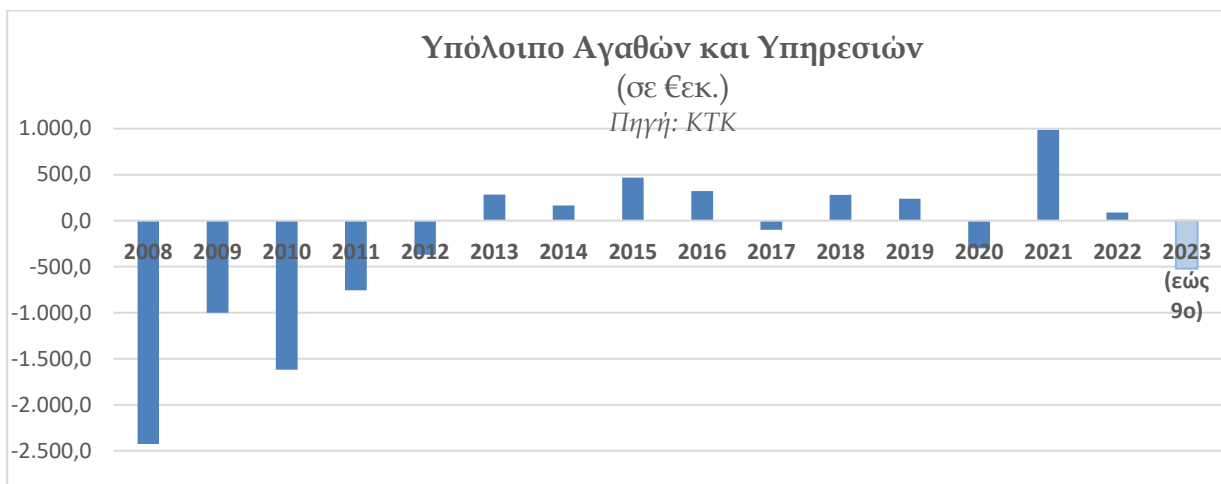
⁵ Από τον Οκτώβριο του 2014, οι ορισμοί βασίζονται στην έκτη έκδοση του εγχειριδίου ισοζυγίου πληρωμών και διεθνούς επενδυτικής θέσης του ΔΝΤ (BPM6).

⁶ Πηγή: Eurostat (ενημέρωση 11.01.2024)

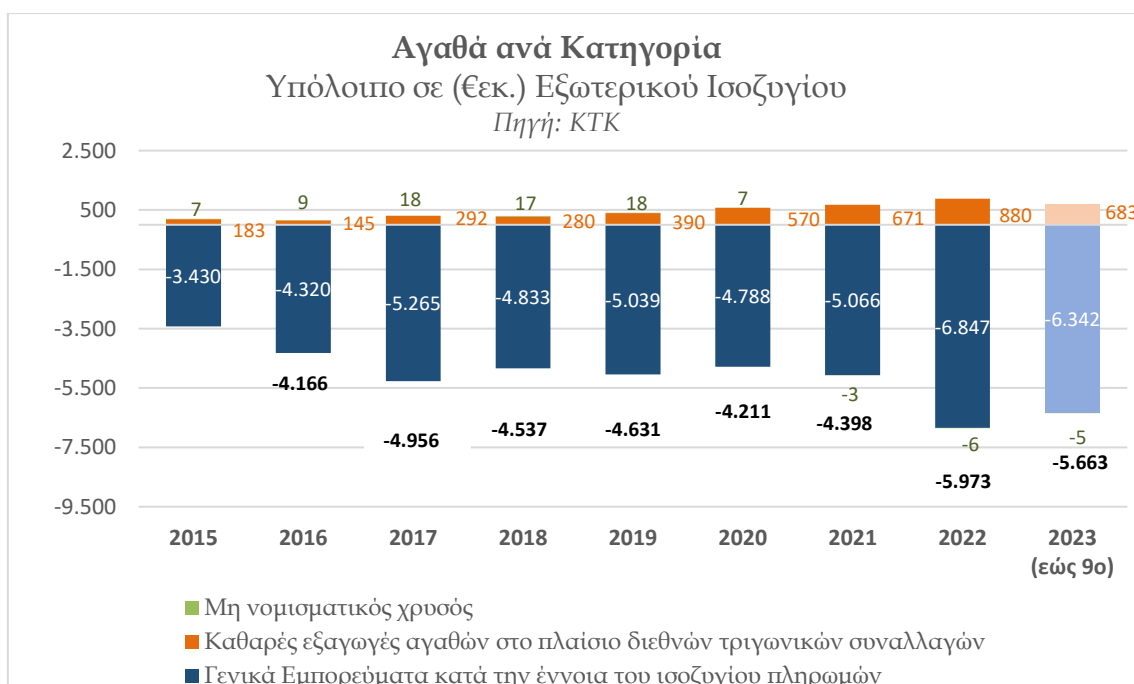
⁷ In-Depth Review 2024 – Cyprus / Institutional Paper – March 2024, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

2.2. Αγαθά και Υπηρεσίες

Το **Εξωτερικό Ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών** της Κύπρου έχει σημειώσει **θετικές αποδόσεις** από το 2013 μέχρι το 2022, με εξαίρεση το 2017, οπότε ήταν οριακά αρνητικό και το 2020, λόγω της γενικότερης κατάστασης που επικρατούσε με την πανδημία. Το 2022 το υπόλοιπο των Αγαθών και Υπηρεσιών της Κύπρου ήταν οριακά θετικό, ενώ κατά το 2023, βάσει των μέχρι στιγμής διαθέσιμων δεδομένων (μέχρι τον 9^ο του 2023), το υπόλοιπο Αγαθών και Υπηρεσιών της Δημοκρατίας παρουσιάζεται **αρνητικό**.

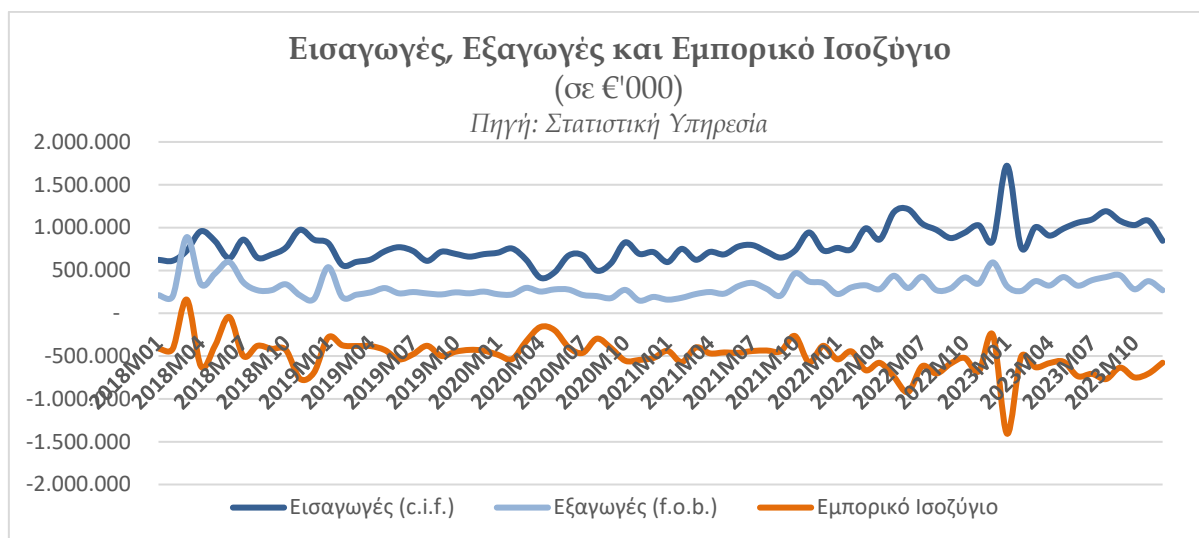

Το υπόλοιπο του **Εξωτερικού Ισοζυγίου των Αγαθών** είναι **διαχρονικά αρνητικό** για την χώρα, λόγω των χαρακτηριστικών της οικονομίας της Κύπρου. Εντούτοις, κατά τα δύο τελευταία έτη (2022 και 2023) παρουσιάζεται επιδείνωση του υπολοίπου. Με βάση τα μέχρι στιγμής διαθέσιμα στοιχεία, το αρνητικό υπόλοιπο των Αγαθών κατά το 2023 (μέχρι και τον 9ο) ανέρχεται στα €5.663 εκ. σε σχέση με €4.869,5 εκ. για την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (μέχρι και τον 9ο) και €5.973 εκ. κατά το 2022 (για ολόκληρο το έτος). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ξένες εταιρείες του λιανικού εμπορίου, όπου εισαγάγουν προϊόντα και επαναπατρίζουν τα κέρδη τους, συμβάλλουν στο έλλειμμα του εμπορίου αγαθών.

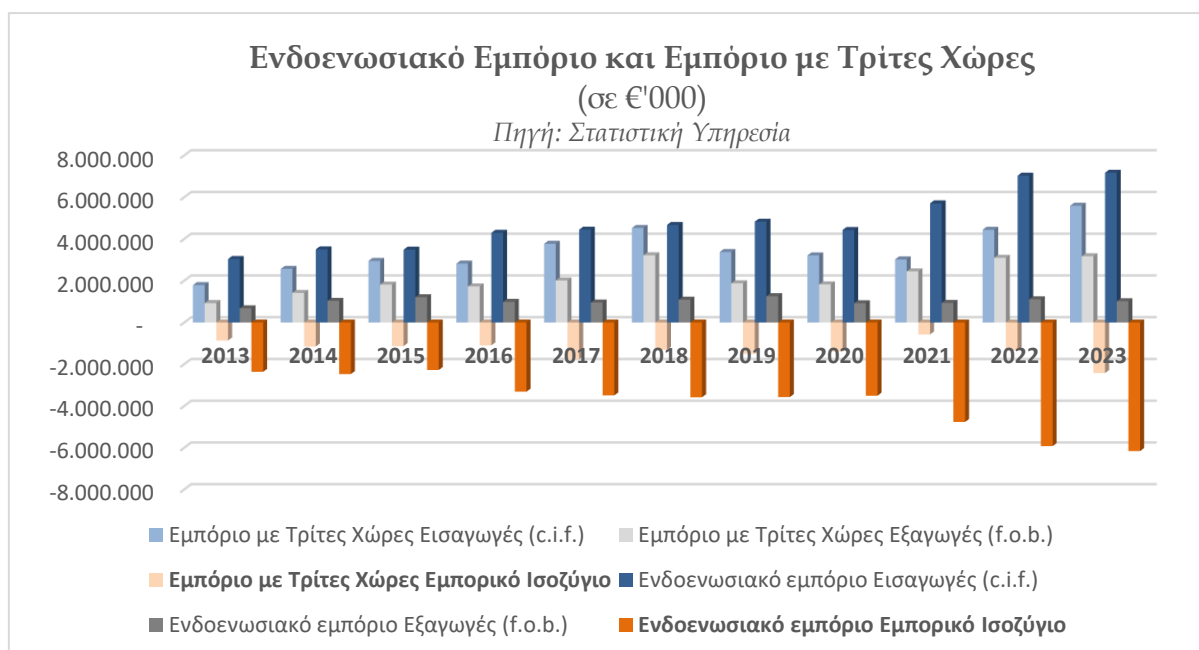
2.3. Εμπορικό Ισοζύγιο

Το Εμπορικό Ισοζύγιο της Κύπρου είναι διαχρονικά αρνητικό. Αυτό είναι αναμενόμενο ως κάποιος βαθμός, αφού η Κύπρος είναι μια μικρή οικονομία με περιορισμένους φυσικούς πόρους και βιομηχανία, και οι εισαγωγές αγαθών από το εξωτερικό είναι μεγαλύτερες από τις εξαγωγές αγαθών της χώρας στο εξωτερικό. Κατά το 2023 το **αρνητικό υπόλοιπο του Εμπορικού Ισοζυγίου** της Κύπρου **παρουσιάζει επιδείνωση** σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Συγκεκριμένα το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου κατά το 2023 ανήλθε στα €8.574,7 εκ. σε σχέση με €7.261,2 εκ. κατά το 2022.

Περαιτέρω αναφέρεται ότι το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου της χώρας σε ό,τι αφορά στο εμπόριο με τρίτες χώρες, κατά το 2023 υπολογίζεται στο €2.419,4 εκ., ενώ το έλλειμμα στο ενδοκοινοτικό εμπόριο εκτιμάται στα €6.155,3 εκ., σε σύγκριση με €1.340,1 εκ. και €5.921,1 εκ., αντίστοιχα, κατά το 2022.

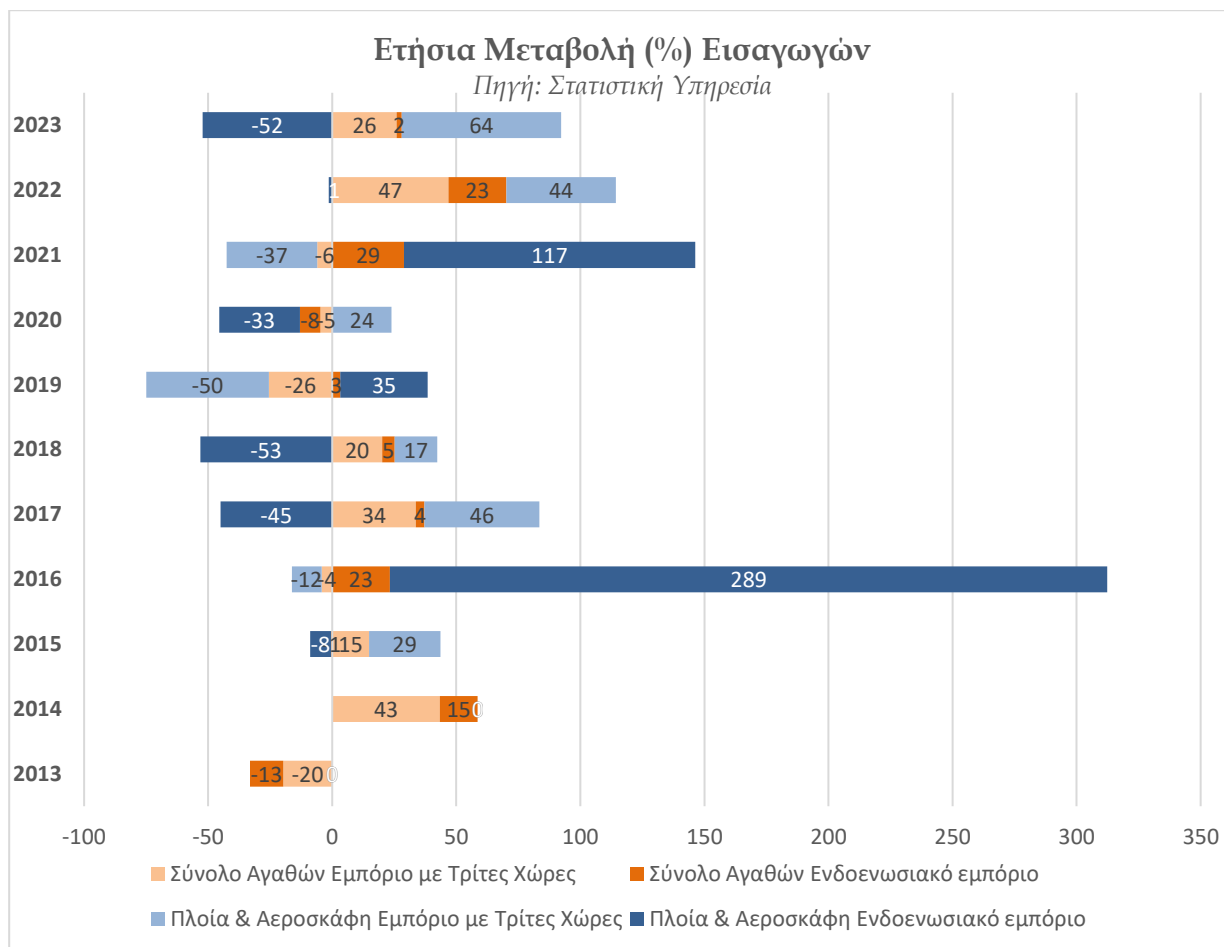
Η «ψαλίδα» μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών από τρίτες χώρες είναι σαφώς πιο περιορισμένη σε σχέση με αυτή του εμπορίου με χώρες της ΕΕ.

2.3.1. Εισαγωγές

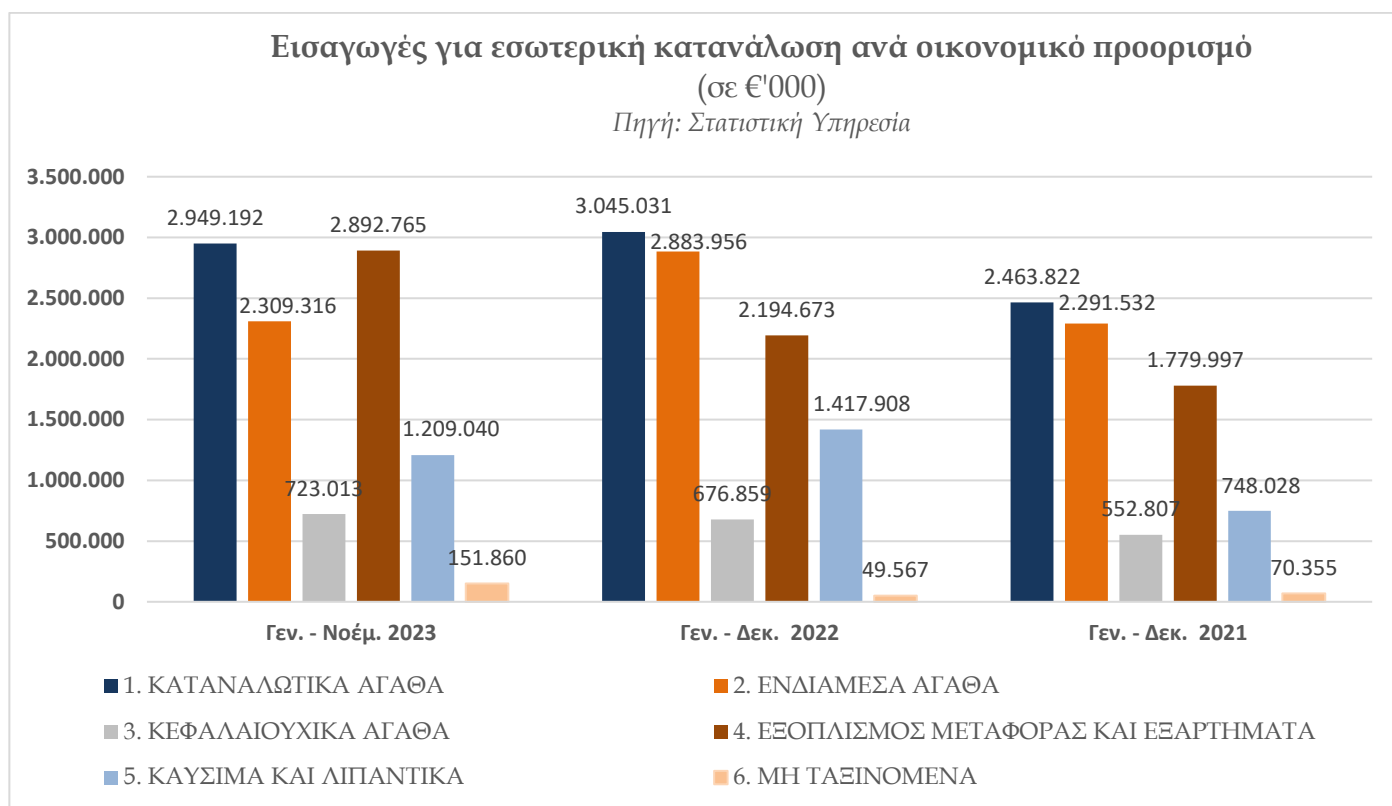
Οι **συνολικές εισαγωγές αγαθών** κατά το 2023 ανήλθαν σε €12.764 εκ. σε σύγκριση με €11.470 εκ. το 2022, σημειώνοντας **αύξηση 11,3%** η οποία είναι μικρότερη από αυτή του 2022 που ήταν 31,4%, λόγω των δυσκολιών στο εμπόριο που δημιουργήθηκαν λόγω των επιδράσεων της πανδημίας κατά τα προηγούμενα έτη, 2020 και 2021.

Οι εισαγωγές αγαθών από χώρες της ΕΕ κατά το 2023 ήταν €7.173 εκ σε σύγκριση με €7.032 εκ. το 2022, σημειώνοντας περιορισμένη αύξηση 2% και από τρίτες χώρες κατά το 2023 ήταν €5.591 εκ. σε σύγκριση με €4.438 εκ. το 2022, σημειώνοντας αύξηση 26%.

Οι εισαγωγές αγαθών για εσωτερική κατανάλωση αφορούν, κατά κύριο λόγο καταναλωτικά αγαθά, αγαθά εξοπλισμού μεταφοράς και εξαρτήματα, καθώς και ενδιάμεσα αγαθά. Κατά το 2023 παρουσιάζεται **σημαντική αύξηση των εισαγωγών αγαθών εξοπλισμού μεταφοράς και εξαρτημάτων**, σε σχέση με το 2022, εικόνα που παρουσιαζόταν και κατά το 2022 σε σχέση με το 2021 (€2.892,8 εκ. την περίοδο 1^{ος}-11^{ος} 2023, σε σχέση με €2.4047,3 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022). Επίσης, βάσει των μέχρι στιγμής στοιχείων, παρατηρείται μείωση στις εισαγωγές των ενδιάμεσων αγαθών κατά το 2023 σε σχέση με το 2022 (€2.309,3 εκ. την περίοδο 1^{ος}-11^{ος} 2023, σε σχέση με €2.645,5 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022).

Η **πράσινη μετάβαση** της κυπριακής οικονομίας αξιολογείται ως εξαιρετικά σημαντική και επιβάλλεται να ενταθούν οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή, ώστε να μειωθεί η σημαντική εξάρτηση της χώρας από τα καύσιμα και το πετρέλαιο, μειώνοντας παράλληλα το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.

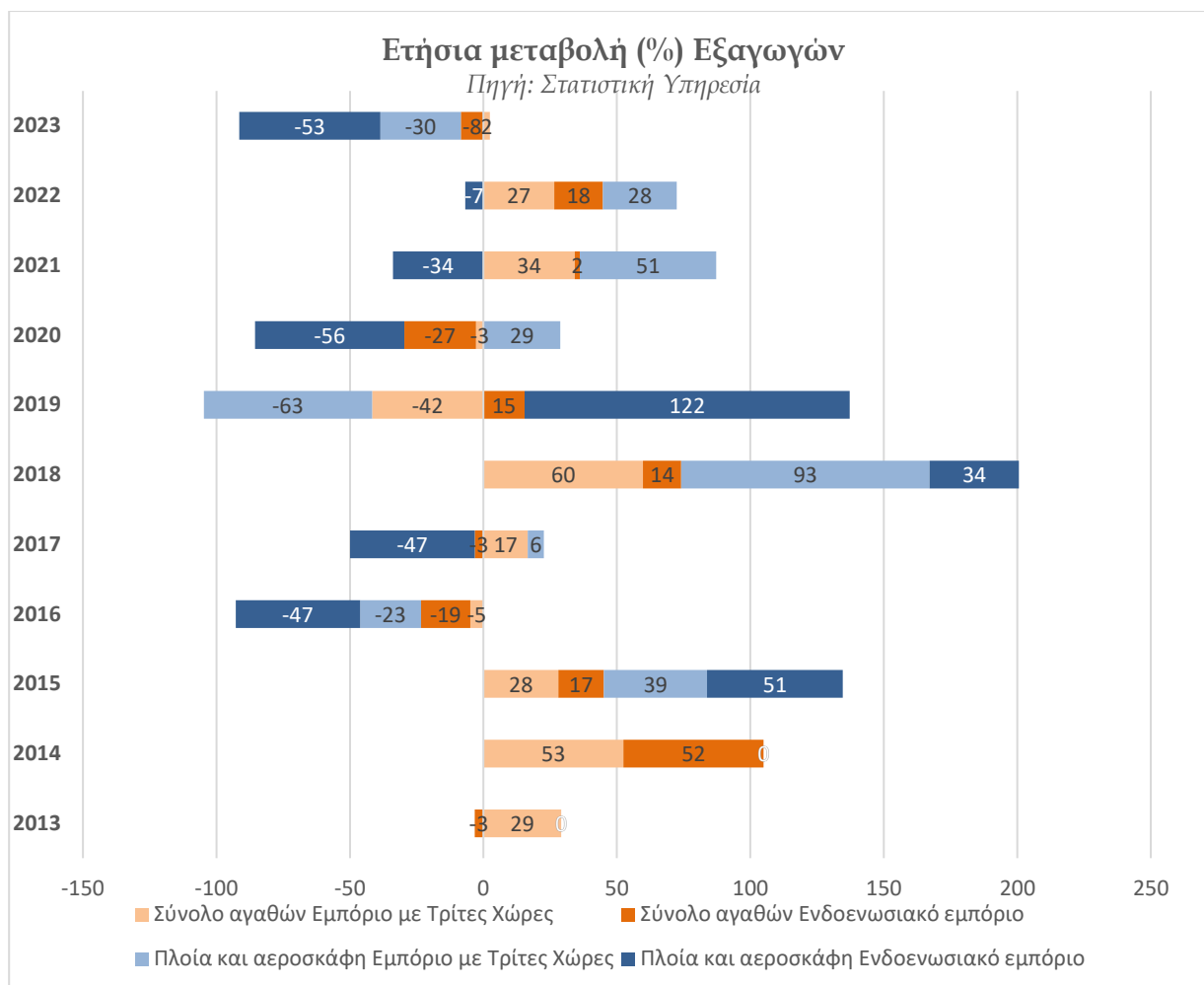

2.3.2. Εξαγωγές

Οι **συνολικές εξαγωγές προϊόντων**⁸ κατά το 2023 ήταν €4.189 εκ. σε σύγκριση με €4.209 εκ. το 2022, σημειώνοντας **μείωση 0,5%**, ενώ κατά το 2022 σημειώθηκε αύξηση των εξαγωγών της τάξης του 24% σε σχέση με το 2021.

Οι εξαγωγές προϊόντων σε χώρες της ΕΕ κατά το 2023 ήταν €1.018 εκ. σε σύγκριση με €1.111 εκ. το 2022, σημειώνοντας μείωση 8,4% και σε τρίτες χώρες κατά το 2023 ήταν €3.172 εκ. σε σύγκριση με €3.098 εκ. το 2022, σημειώνοντας αύξηση 2,4%. Κατά το 2022 σε σχέση με το 2021 σημειώθηκε αύξηση τόσο στις εξαγωγές προϊόντων σε χώρες της ΕΕ όσο και σε τρίτες χώρες της τάξης του 18,3% και 26,5%, αντίστοιχα.

⁸ Οι **συνολικές εξαγωγές προϊόντων** αφορούν τα εγχώρια παραγόμενα προϊόντα και τα ξένα προϊόντα, περιλαμβανομένης της μεταβίβασης οικονομικής ιδιοκτησίας κινητού εξοπλισμού μεταφορών.

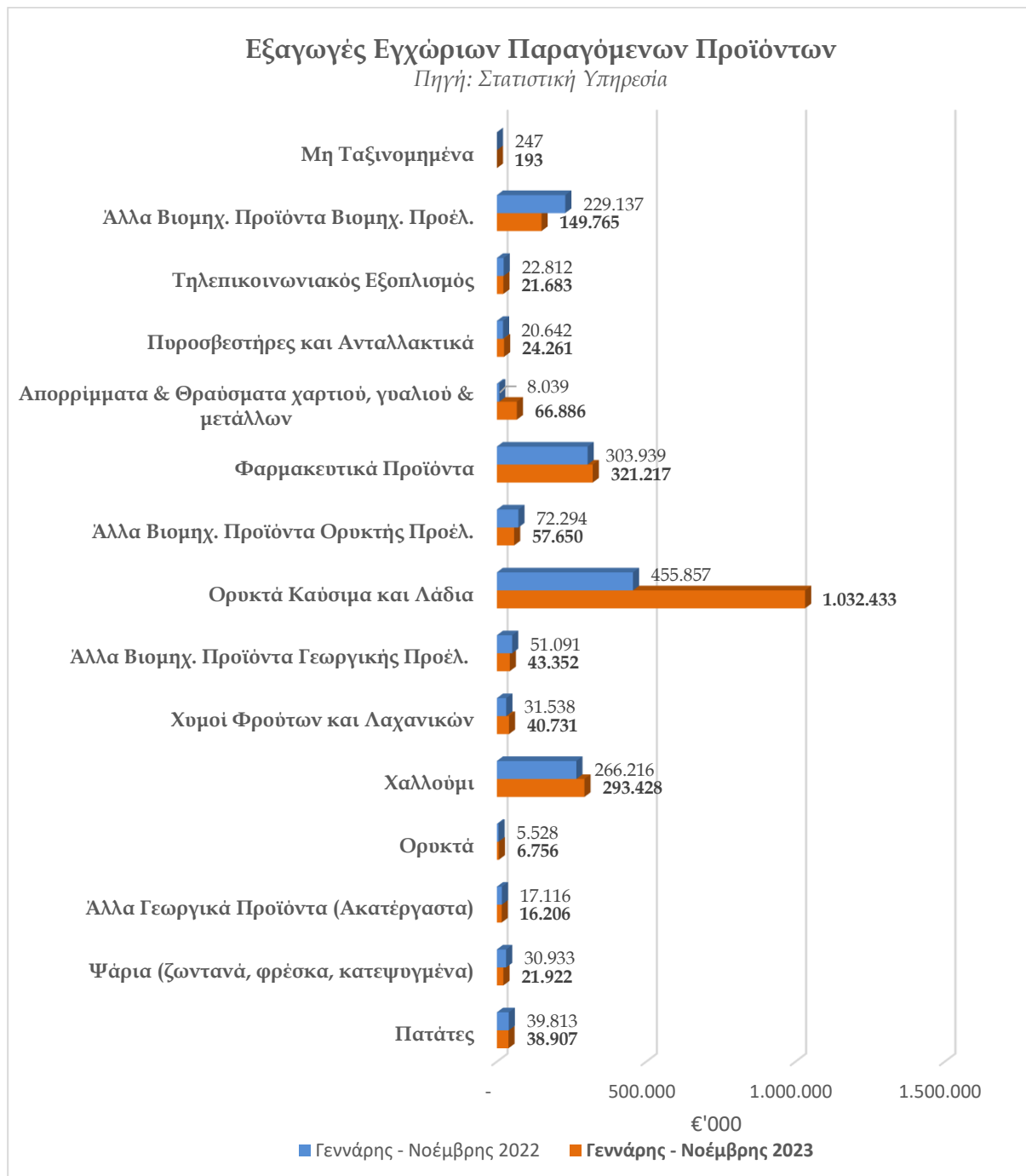
Οι κύριοι προορισμοί των εξαγωγών της Κύπρου, βάσει στοιχείων του 2023, είναι η Λιβύη (17,6%), ο Λίβανος (10,3%), τα Νησιά Μάρσαλ (6,6%), η Ελλάδα (6,5%), η Μεγάλη Βρετανία (5,2%), η Λιβερία (4,6%), οι ΗΠΑ (3,3%), το Χόνγκ Κονγκ (3,3%), η Νιγηρία (2%), το Ισραήλ (1,8%), η Γερμανία (1,6%), η Ισπανία (1,5%), η Νορβηγία (1,4%) και η Γαλλία (1,3%).

Οι εξαγωγές εγχώριων παραγόμενων προϊόντων⁹ αφορούν, κατά κύριο λόγο ορυκτά καύσιμα και λάδια, φαρμακευτικά προϊόντα, χαλούμι και άλλα βιομηχανικά προϊόντα βιομηχανικής προέλευσης. Κατά το 2023 (περίοδος Γενάρη-Νοέμβρη) παρουσιάζεται **σημαντική αύξηση των εξαγωγών ορυκτών καυσίμων και λαδιών** (€1.032,4 εκ.), σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (€455,9 εκ.).

Η αύξηση των εξαγωγών ορυκτών καυσίμων και λαδιών, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων της στατιστικής υπηρεσίας, μέχρι τον Νοέμβριο του 2023, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των εξαγωγών με προορισμό την Ανοικτή Θάλασσα κατά €2.621.369 και την Λιβύη κατά

⁹ *Εγχώρια παραγόμενα προϊόντα είναι τα εμπορεύματα που παράγονται εξ' ολοκλήρου στην Κύπρο ή εμπορεύματα που παράχθηκαν σε άλλη χώρα αλλά πραγματοποιήθηκε εντός Κύπρου η τελευταία οικονομικά ουσιαστική μεταποίηση ή επεξεργασία που οδήγησε στην κατασκευή νέου προϊόντος ή αντιπροσωπεύει σημαντικό στάδιο της διαδικασίας κατασκευής. Προϊόντα τα οποία αρχικά είχαν εισαχθεί και έτυχαν επιδιόρθωσης ή άλλης μη σημαντικής διαδικασίας η οποία δεν τα αλλάζει ουσιαστικά δεν καθορίζονται ως εγχώρια.*

€532.200.522 (σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσά για ολόκληρο το 2022) – βλ. σχετικό πίνακα στην σελ.15.

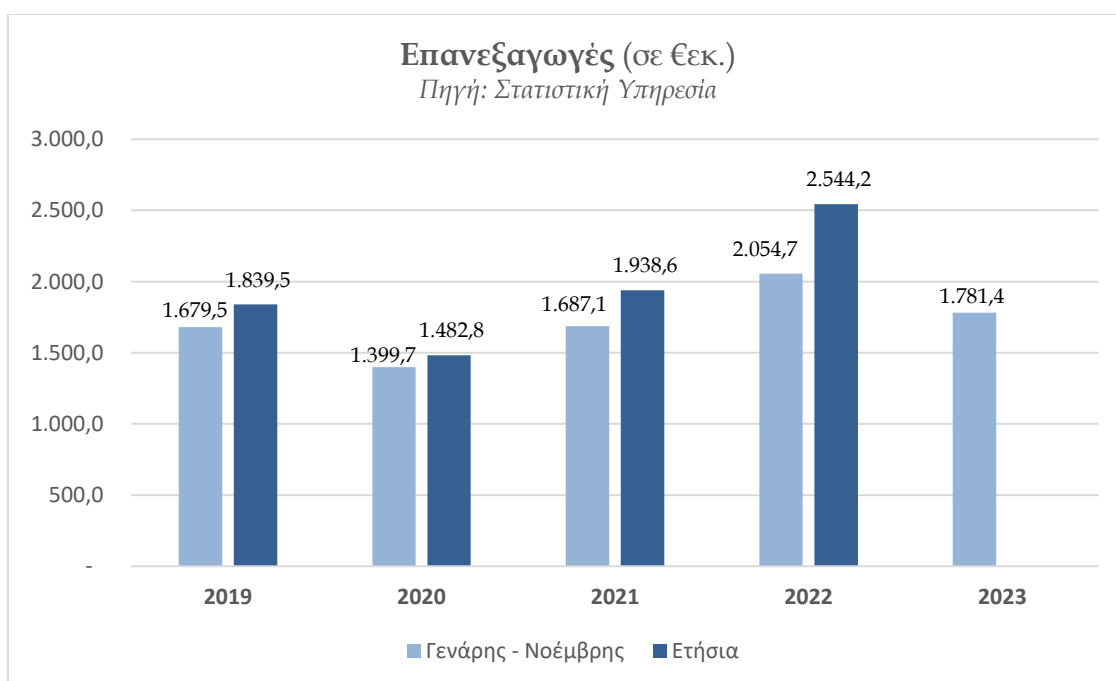

2.3.3. Επανεξαγωγές

Οι **συνολικές επανεξαγωγές προϊόντων**¹⁰ κατά το 2023 ήταν €4.189 εκ. σε σύγκριση με €4.209 εκ. το 2022, σημειώνοντας **μείωση** 0,5%, ενώ κατά το 2022 σημειώθηκε αύξηση των επανεξαγωγών της τάξης του 24% σε σχέση με το 2021.

Επίσης, βάσει των μέχρι στιγμής στοιχείων, παρατηρείται μείωση στις εισαγωγές των ενδιάμεσων αγαθών κατά το 2023 σε σχέση με το 2022 (€2.309,3 εκ. την περίοδο 1^{ος}-11^{ος} 2023, σε σχέση με €2.645,5 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022).

Οι επανεξαγωγές προϊόντων σε χώρες της ΕΕ κατά το 2023 ήταν €1.018 εκ. σε σύγκριση με €1.111εκ. το 2022, σημειώνοντας μείωση 8,4% και σε τρίτες χώρες κατά το 2023 ήταν €3.172 εκ. σε σύγκριση με €3.098 εκ. το 2022, σημειώνοντας αύξηση 2,4%. Κατά το 2022 σε σχέση με το 2021 σημειώθηκε αύξηση τόσο στις επανεξαγωγές προϊόντων σε χώρες της ΕΕ όσο και σε τρίτες χώρες της τάξης του 18,3% και 26,5%, αντιστοίχα.

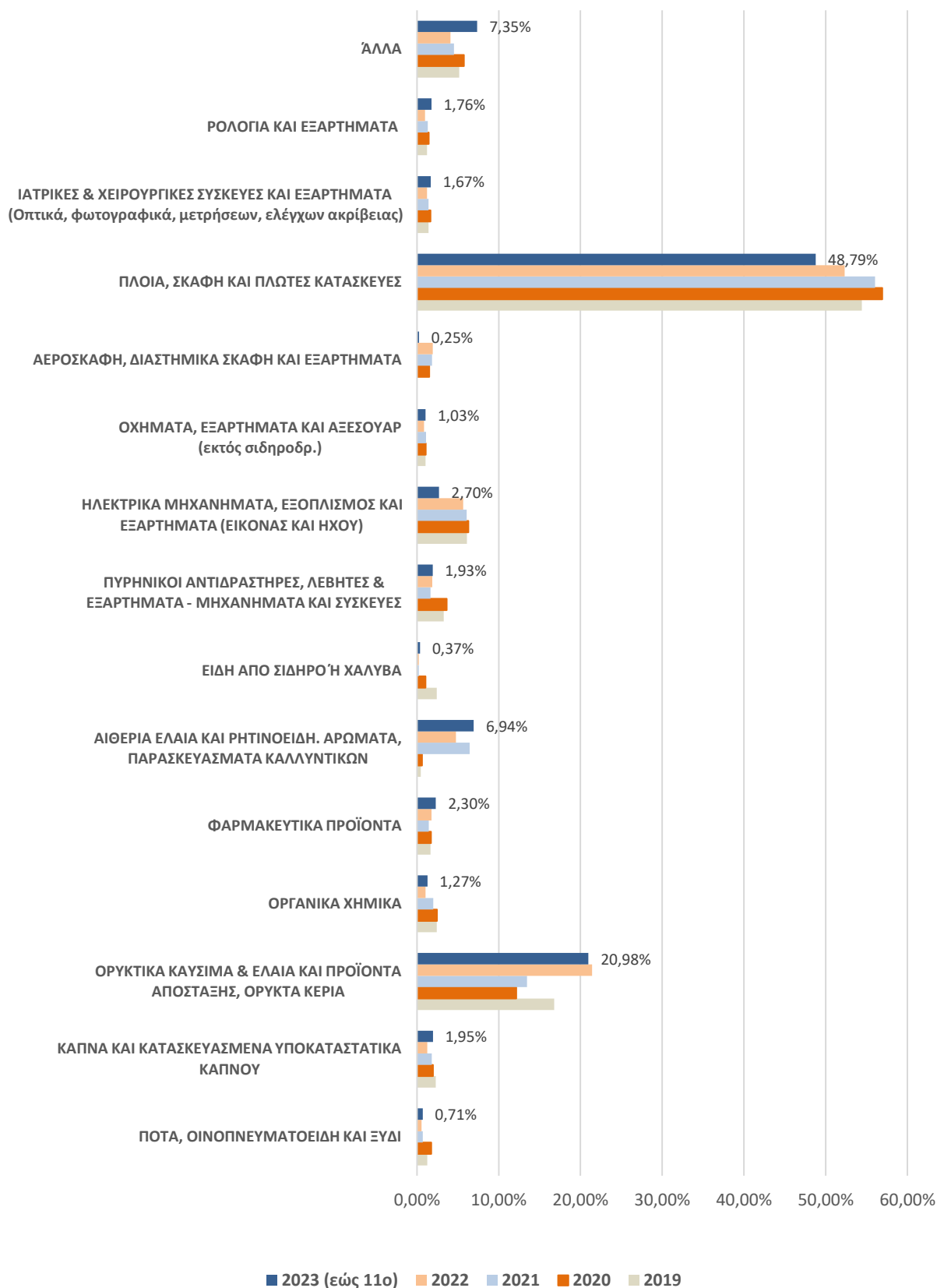

Οι εξαγωγές εγχώριων παραγόμενων προϊόντων αφορούν, κατά κύριο λόγο ορυκτά καύσιμα και λάδια, φαρμακευτικά προϊόντα, χαλούμι και άλλα βιομηχανικά προϊόντα βιομηχανικής προέλευσης. Κατά το 2023 (περίοδος Γενάρη-Νοέμβρη) παρουσιάζεται **σημαντική αύξηση των εξαγωγών ορυκτών καυσίμων και λαδιών** (€1.032,4 εκ.), σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (€455,9 εκ.).

¹⁰ Οι **επανεξαγωγές** προϊόντων αφορούν ξένα προϊόντα, περιλαμβανομένης της μεταβίβασης οικονομικής ιδιοκτησίας κινητού εξοπλισμού μεταφορών - **Ξένα προϊόντα** είναι τα εμπορεύματα που παράχθηκαν σε άλλη χώρα εκτός Κύπρου και τα παράγωγα εμπορεύματα τα οποία έτυχαν σημαντικής επεξεργασίας σε χώρα εκτός Κύπρου η οποία τους απέδωσε την καταγωγή στην εν λόγω χώρα.

Κύριες Κατηγορίες Προϊόντων Επανεξαγωγών

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

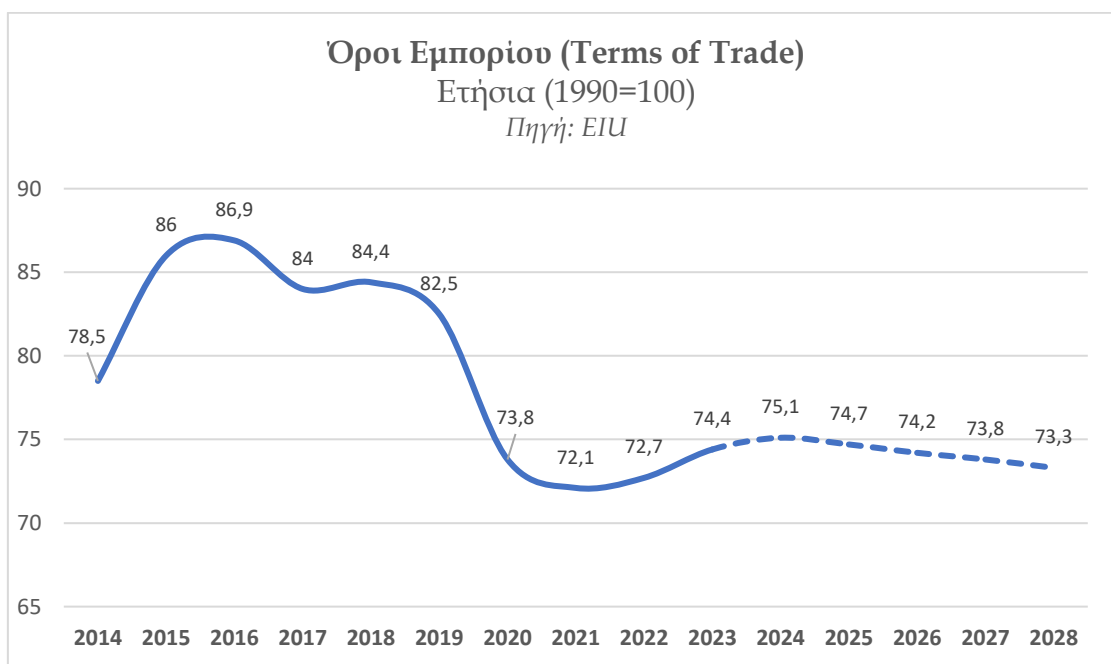
ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ & ΛΑΔΙΑ - Εξαγωγές & Επανεξαγωγές Κύπρου, ανά προορισμό

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία / επεξεργασία ΔΣΚ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ	2023 (εώς 11ο)		2022		2021	
	Εγχώριες Εξαγωγές	Επανεξαγωγές	Εγχώριες Εξαγωγές	Επανεξαγωγές	Εγχώριες Εξαγωγές	Επανεξαγωγές
AZ Αζερμπαϊτζάν	-	-	-	-	2.959.381	-
CN Κίνα	-	-	-	-	-	137.094
CZ Τσεχική Δημοκρατία	-	-	-	-	-	33
EG Αίγυπτος	320	-	-	-	12.209.942	-
ES Ισπανία	-	-	-	560	-	-
FR Γαλλία	-	99	-	816	-	195
GB Ηνωμένο Βασίλειο	10.076	7.355.312	24.458	-	6.920	274
GI Γιβραλτάρ	-	-	31.283.223	-	-	-
GR Ελλάδα	-	388	-	424	-	1.497
IL Ισραήλ	410.666	949	10.222	7.075.114	-	11.156.463
IQ Ιράκ	-	-	-	727	-	1.083
IT Ιταλία	-	3.623	-	-	-	-
JO Ιορδανία	-	6.585	-	12.622	-	13.105
KE Κένυα	-	-	-	-	64.669.627	-
LB Λίβανος	375.062.901	4.558.853	276.770.710	13.504.284	248.264.107	12.029.879
LY Λιβύη	580.907.076	-	16.245.802	-	52.308.054	15.933.878
NG Νιγηρία	76.462.642	-	48.706.524	-	-	-
NL Κάτω Χώρες	-	4.352.588	-	-	-	8.122.095
QA Κατάρ	-	13.770	-	-	-	-
QP Ανοικτή θάλασσα	2.728.980	302.838	107.611	796.095	-	1.124.072
QR Εφοδιασμός σκαφών στο πλαίσιο των συναλλαγών εντός	83.939	158.004.721	46.186	204.191.656	30.521	74.520.152
QS Εφοδιασμός σκαφών στο πλαίσιο των συναλλαγών εκτός	475.874	199.060.892	700.782	319.413.040	403.042	137.553.590
QW Χώρες και εδάφη που δεν καθορίζονται στο πλαίσιο των συναλλαγών εκτός ΕΕ	-	-	-	-	-	20.361
RU Ρωσική Ομοσπονδία	-	374	-	-	-	-
SA Σαουδική Αραβία	-	-	-	-	-	3.228
SG Σιγκαπούρη	-	-	-	882	287	-
TG Τόγκο	-	-	41.780.799	-	-	-
UA Ουκρανία	-	-	4.825.782	-	-	-
US Ηνωμένες Πολιτείες	73	36	3.990	5	-	-
YE Υεμένη	-	-	36.244.159	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	1.036.142.547	373.661.028	456.750.248	544.996.225	380.851.881	260.616.999

2.3.4. Όροι Εμπορίου

Οι όροι του Εμπορίου (Terms of Trade) της Κύπρου, βάσει των στοιχείων του ΕΙΥ¹¹, παρουσιάζονται / προβλέπονται όπως παρατίθενται στο πιο κάτω σχεδιάγραμμα.

Από το 2021 ο δείκτης των όρων εμπορίου της Κύπρου παρουσιάζει σταδιακή αύξηση, δεικνύοντας ακριβότερες εξαγωγές και φθηνότερες εισαγωγές. Ως εκ τούτου, τα αγαθά και οι υπηρεσίες της χώρας γίνονται λιγότερο ανταγωνιστικά στο εξωτερικό. Λαμβάνοντας υπόψη τον πληθωρισμό, η μείωση του κόστους εισαγωγών δεν αντισταθμίζει την αρνητική επίπτωση στην οικονομία από την μείωση της ανταγωνιστικότητας των εγχώριων αγαθών και υπηρεσιών στο εξωτερικό.

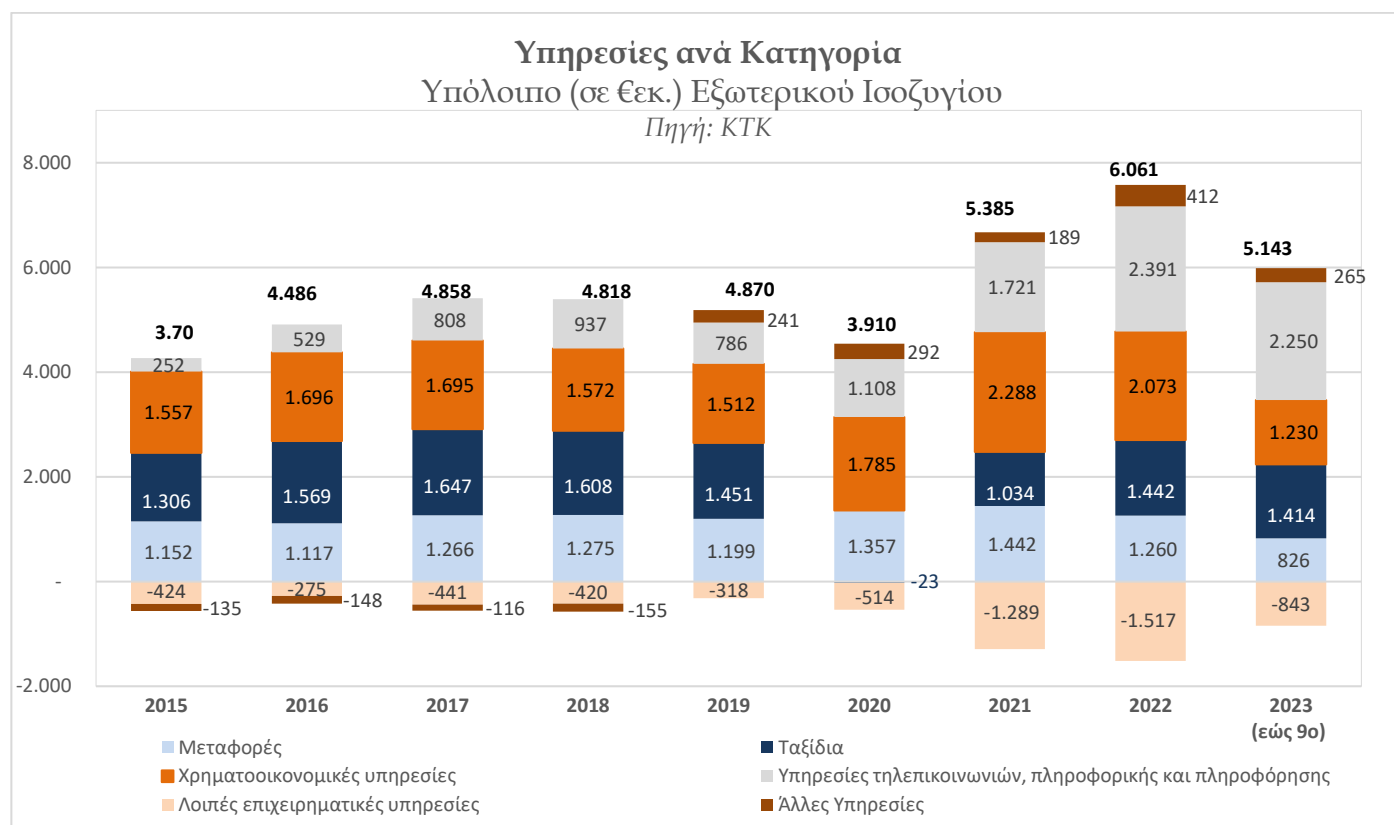
Η πρόβλεψη για υποχώρηση των όρων εμπορίου της Κύπρου, ωστόσο, προμηνύει και επιδείνωση του εμπορικού ελλείμματος, καθώς αντικατοπτρίζει συγκριτική υποχώρηση των τιμών των εξαγωγών της χώρας σε σχέση με τις τιμές εισαγόμενων αγαθών και υπηρεσιών.

Η υποχώρηση των όρων εμπορίου μεταφράζεται σε έξοδο κεφαλαίου και ενεργητικών από την Κύπρο, γεγονός που ενισχύει την ανάγκη για ανάπτυξη εμπορικής στρατηγικής και στρατηγικής ΑΞΕ για τη χώρα.

¹¹ Economist Intelligence- EIU (<https://www.eiu.com>)

2.4. Υπηρεσίες

Το υπόλοιπο του Εξωτερικού Ισοζυγίου των Υπηρεσιών της Κύπρου είναι διαχρονικά θετικό, γεγονός που εξισορροπεί / περιορίζει ως ένα βαθμό το αρνητικό υπόλοιπο του Εξωτερικού Ισοζυγίου των Αγαθών. Βάσει τα μέχρι στιγμής διαθέσιμα στοιχεία, το θετικό υπόλοιπο των Υπηρεσιών κατά το 2023 (μέχρι και τον 9^ο) ανέρχεται στα €5.143 εκ. σε σχέση με €4.553,70 εκ. για την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (μέχρι και τον 9^ο) και €6.061 εκ. κατά το 2022 (για ολόκληρο το έτος).

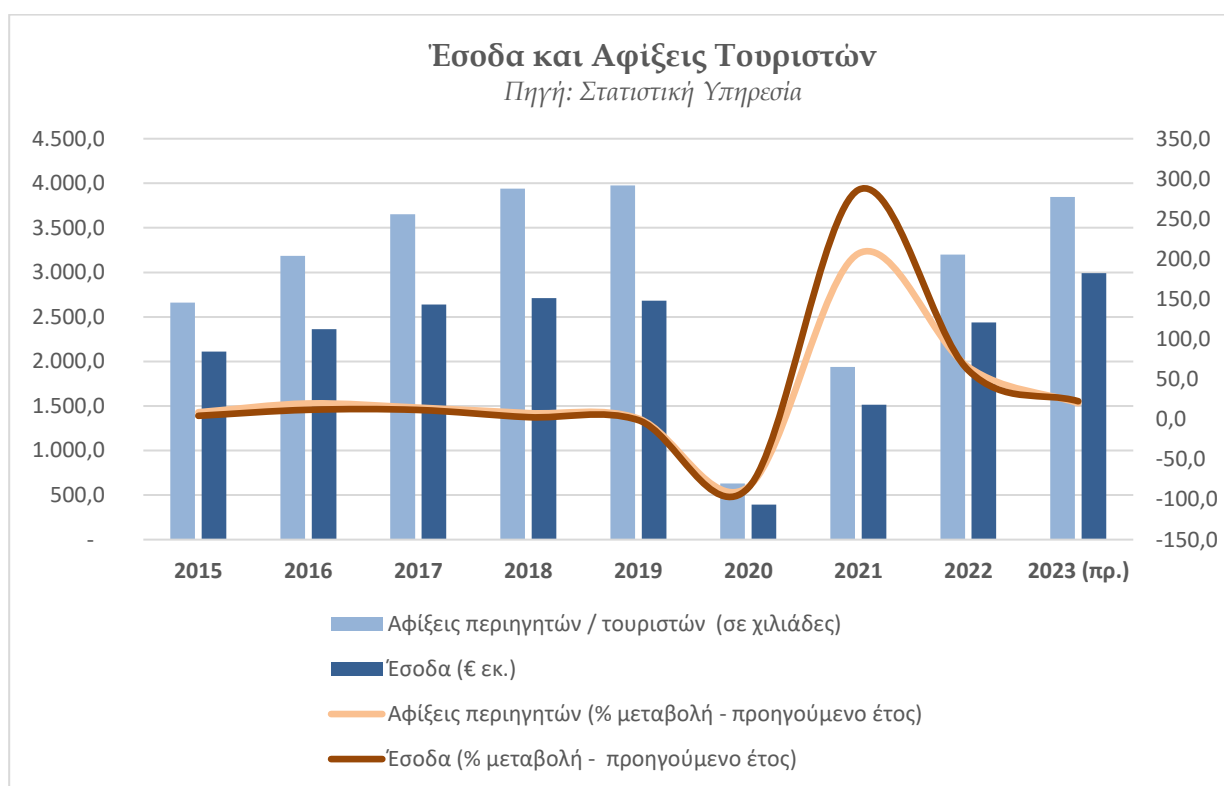
Το μεγαλύτερο μέρος του θετικού υπολοίπου των Υπηρεσιών αφορά την κατηγορία των Υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών, πληροφορικής και πληροφόρησης (€2.250 εκ. για την περίοδο 1^{ος}-9^{ος} 2023, σε σχέση με €1.780 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022) και ακολουθούν οι κατηγορίες των Ταξιδιών (€1.414 εκ. για την περίοδο 1^{ος}-9^{ος} 2023, σε σχέση με €1.183 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022) και των Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών (€1.230 εκ. για την περίοδο 1^{ος}-9^{ος} 2023, σε σχέση με €1.461 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022). Αρνητικό υπόλοιπο παρουσιάζουν διαχρονικά οι λοιπές επιχειρηματικές υπηρεσίες (π.χ. έρευνας, παροχής επαγγελματικών συμβουλών, τεχνικές), με συνεχή επιδείνωση κατά τα έτη 2020 μέχρι 2022, ενώ από τις μέχρι στιγμής ενδείξεις, το αρνητικό υπόλοιπο για το 2023 θα είναι μικρότερο από αυτό του 2022 για την συγκεκριμένη κατηγορία υπηρεσιών (-€843 εκ. για την περίοδο 1^{ος}-9^{ος} 2023, σε σχέση με -€1.123 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022).

Συνοψίζοντας, οι κατηγορίες των Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών και των Μεταφορών παρουσιάζουν συρρίκνωση κατά το 2022 και 2023.

2.5. Τουρισμός

Η τουριστική βιομηχανία στην Κύπρο αξιολογείται διαχρονικά ως ένας από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας της χώρας. Το **Εξωτερικό Ισοζύγιο του Τουρισμού** της Κύπρου είναι **θετικό** και ο τομέας ανάκαμψε, φθάνοντας τα επίπεδα του 2019, δηλαδή σε αυτά που σημειώθηκαν πριν από την πανδημία, η οποία προκάλεσε σημαντικό πλήγμα στον τουρισμό για τουλάχιστο δύο χρόνια (2020 και 2021). Η ταξιδιωτική κίνηση προς και από την Κύπρο σημείωσε αύξηση σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, ως αναμενόμενα.

Κατά το 2023, βάσει προκαταρκτικών στοιχείων, οι αφίξεις τουριστών αυξήθηκαν κατά 20,1% σε σύγκριση με το 2022 και έφθασαν στα 3.845.700 σε σύγκριση με 3.201.100 το 2022. Τα αντίστοιχα έσοδα αυξήθηκαν κατά 61,2% σε σύγκριση με το 2022 και έφθασαν στα €2.439,2 εκ. σε σύγκριση με €1.513,6 εκ. το 2022.

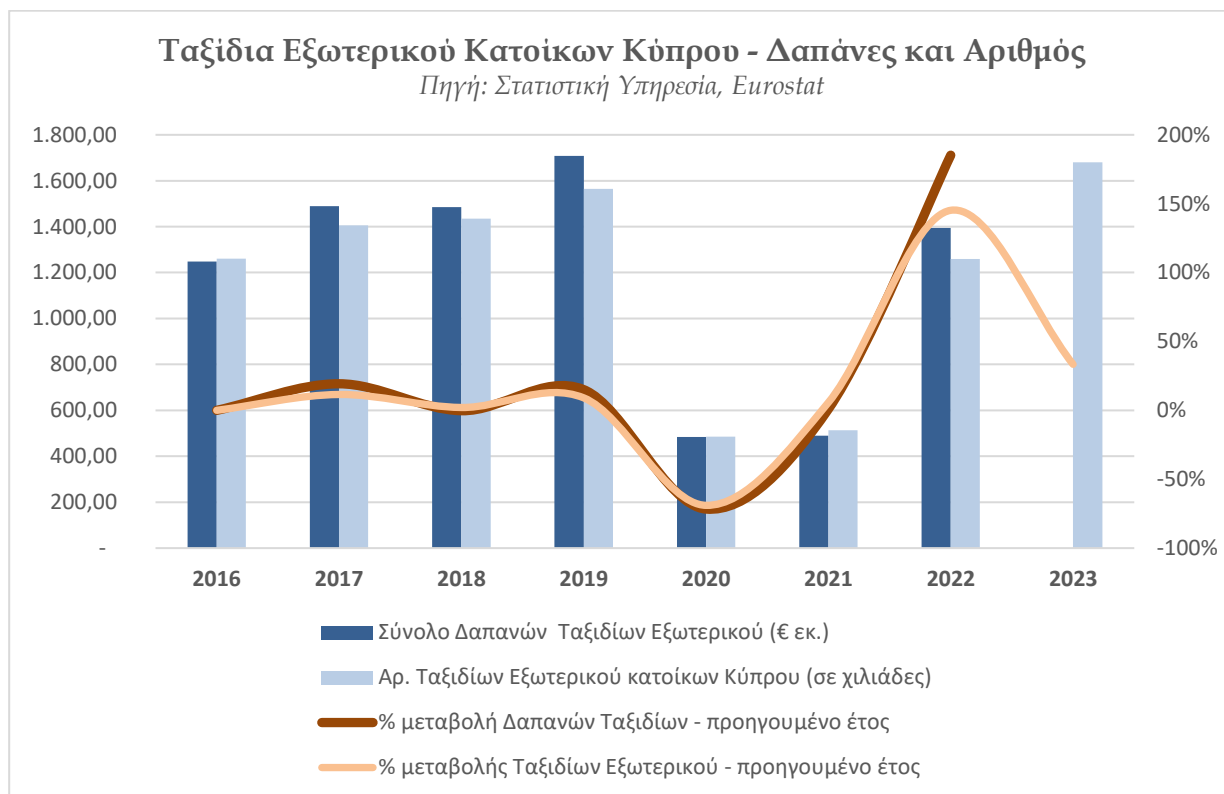

Οι κυριότερες χώρες από τις οποίες προέρχονται οι τουρίστες στην Κύπρο, βάσει στοιχείων του 2023, ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο (33,9%), το Ισραήλ (10,7%), η Πολωνία (5,8%), η Γερμανία (5,5%), η Ελλάδα (4,9%), η Σουηδία (3,8%), η Αυστρία (2,1%), η Γαλλία (2,1%) και η Ρουμανία (2,1%).

Οι δαπάνες των κατοίκων Κύπρου σε ταξίδια στο εξωτερικό για όλους τους σκοπούς (επαγγελματικούς, διακοπές, σπουδές κ.λπ.) είναι διαχρονικά λιγότερες από τα έσοδα του τουρισμού. Κατά το 2022¹² οι δαπάνες για ταξίδια στο εξωτερικό υπολογίστηκαν στα €1.394.45 σημειώνοντας αύξηση κατά 185,2% σε σχέση με το 2021, χρονιά όμως που δεν ήταν αντιπροσωπευτική, λόγω των περιορισμών στις διακινήσεις για την πανδημία. Τα ταξίδια

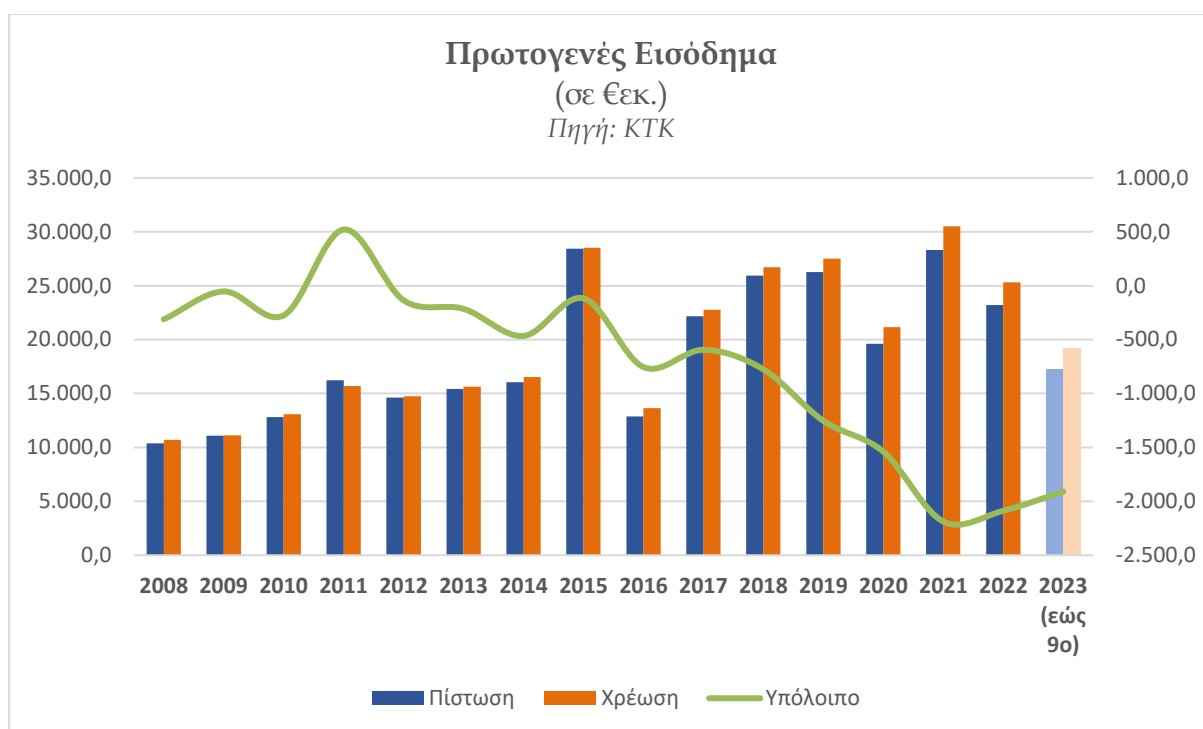
¹² Μέχρι τον Μάρτη του 2024 δεν υπήρχαν διαθέσιμα νεότερα στοιχεία.

κατοίκων Κύπρου στο εξωτερικό κατά το 2023 ανήλθαν στις 1.680.300 σε σύγκριση με 1.259.600 το 2022, σημειώνοντας αύξηση κατά 33,4%.

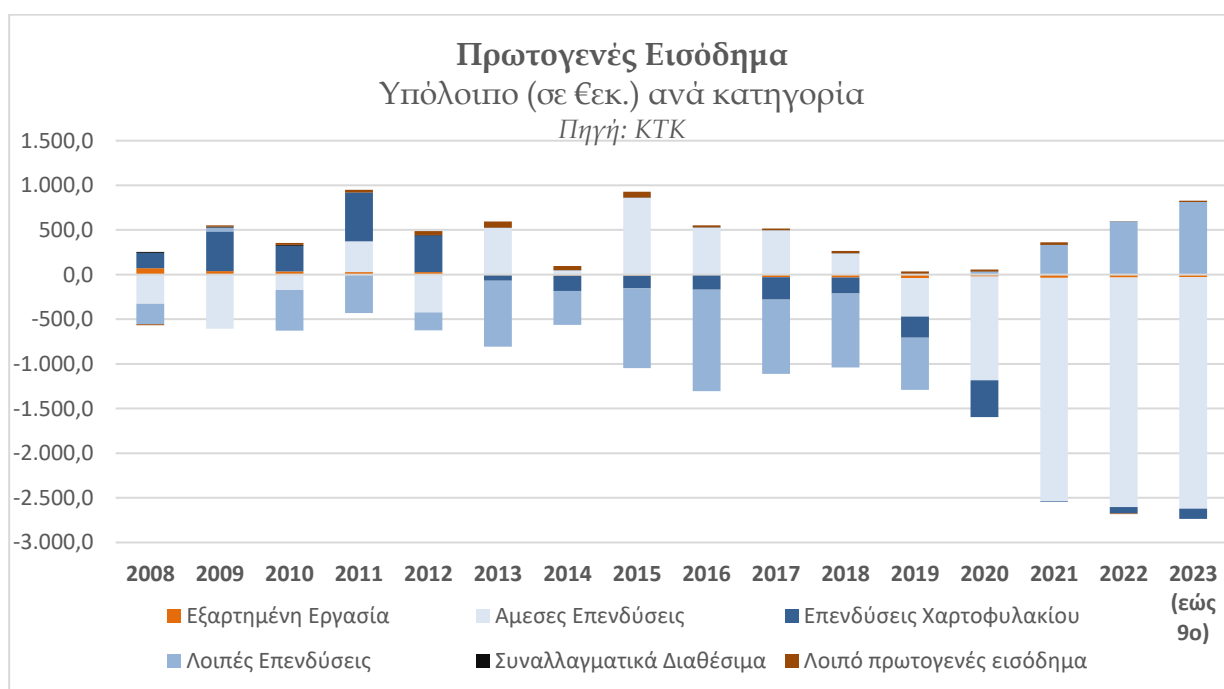

Οι κυριότερες χώρες τις οποίες επισκέπτονται οι κάτοικοι Κύπρου, βάσει στοιχείων του 2023, ήταν η Ελλάδα (34,4%), το Ηνωμένο Βασίλειο (10,6%), η Ιταλία (4,8%), η Γαλλία (3,5%), η Γερμανία (3,2%) η Βουλγαρία (2,7%), η Ρουμανία (2,5%), η Ρωσία (2,5%), το Ισραήλ (2,3%), η Αυστρία (2,3%), η Πολωνία (2,3%), και η Ουγγαρία (2,1%).

2.6. Πρωτογενές Εισόδημα

Το **Ισοζύγιο Πρωτογενούς Εισοδήματος** της Κύπρου παρουσιάζεται **κατά κανόνα αρνητικό**. Από το 2017 μέχρι το 2021 παρουσίαζε συνεχή καθοδική πορεία και το αρνητικό υπόλοιπο κατά το 2021 ανήλθε στα €2.187,2 εκ. Κατά το 2022 παρουσίασε κάποια βελτίωση και το αρνητικό υπόλοιπο υπολογίστηκε στα €2.087,7 εκ. και, βάσει με τα μέχρι στιγμής διαθέσιμα στοιχεία, κατά το 2023 (μέχρι και τον 9ο) υπολογίζεται στα €1.909,5 εκ.

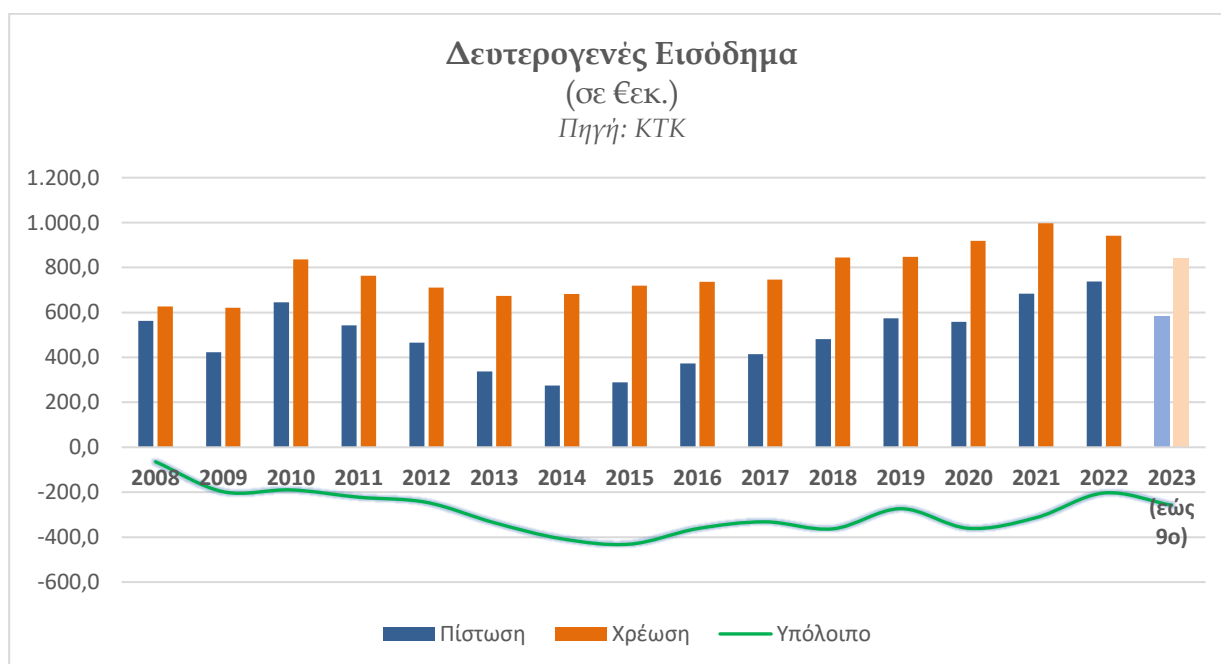

Σε ότι αφορά την κατανομή του Πρωτογενούς Εισοδήματος παρουσιάζεται κατά τα τελευταία έτη (από το 2019 και μετά) σημαντική **επιδείνωση της κατηγορίας των Άμεσων Επενδύσεων** (μετοχικοί τίτλοι και χρεωστικά μέσα) και το αρνητικό υπόλοιπο κατά το 2022 ανήλθε στα €2.570 εκ. και στα €2.592 εκ. κατά το 2023, μέχρι και τον 9^ο. Ο **επαναπατρισμός των κερδών από ξένες εταιρείες** φαίνεται να είναι ο κύριος παράγοντας των αυξανόμενων ελλειμμάτων του Πρωτογενούς Εισοδήματος από το 2019 και μετά.

Αντίθετη είναι η εικόνα της κατηγορίας των **Λοιπών Επενδύσεων** (τόκοι), η οποία από το αρνητικό υπόλοιπο ύψους €584,5 εκ. που παρουσιαζόταν κατά το 2019, σημείωσε **θετικές επιδόσεις** €593,1 εκ και €812,7 εκ., κατά το 2022 και το 2023 (μέχρι και τον 9^ο), αντίστοιχα.

2.7. Δευτερογενές Εισόδημα

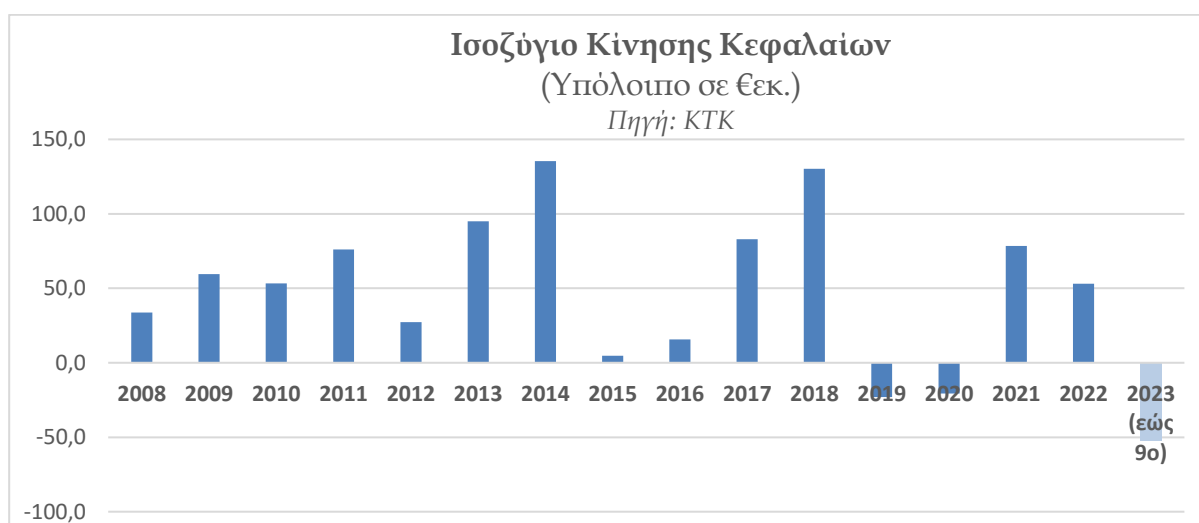
Το **Ισοζύγιο Δευτερογενούς Εισοδήματος** της Κύπρου παρουσιάζεται επίσης **αρνητικό**. Κατά το 2021 και 2022 παρουσίασε μείωση του αρνητικού υπολοίπου σε €313,1 εκ. και €203,4 εκ. αντίστοιχα, σε σχέση με το αρνητικό υπόλοιπο €360,7 εκ. του 2020. Κατά το 2023 (μέχρι και τον 9^ο), βάσει των μέχρι στιγμής διαθέσιμων στοιχείων, το αρνητικό υπόλοιπο **επιδεινώθηκε** και υπολογίζεται στα €258,1 εκ., μέχρι και τον 9^ο του 2023.

3. Ισοζύγιο Κίνησης Κεφαλαίων

3.1. Γενικά

Το Ισοζύγιο Κίνησης Κεφαλαίων της κυπριακής οικονομίας, δηλ. οι διεθνείς ροές μεταβιβαστικών πληρωμών που σχετίζονται με κεφαλαιουχικά αγαθά (άμεσες επενδύσεις, μετοχές, ομόλογα, δάνεια κ.α.), περιλαμβανομένων των πληρωμών από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο κράτος για επενδύσεις σε έργα υποδομής και μεταφορές κεφαλαίων, σε ετήσια βάση, παρουσιάζεται ως ακολούθως:

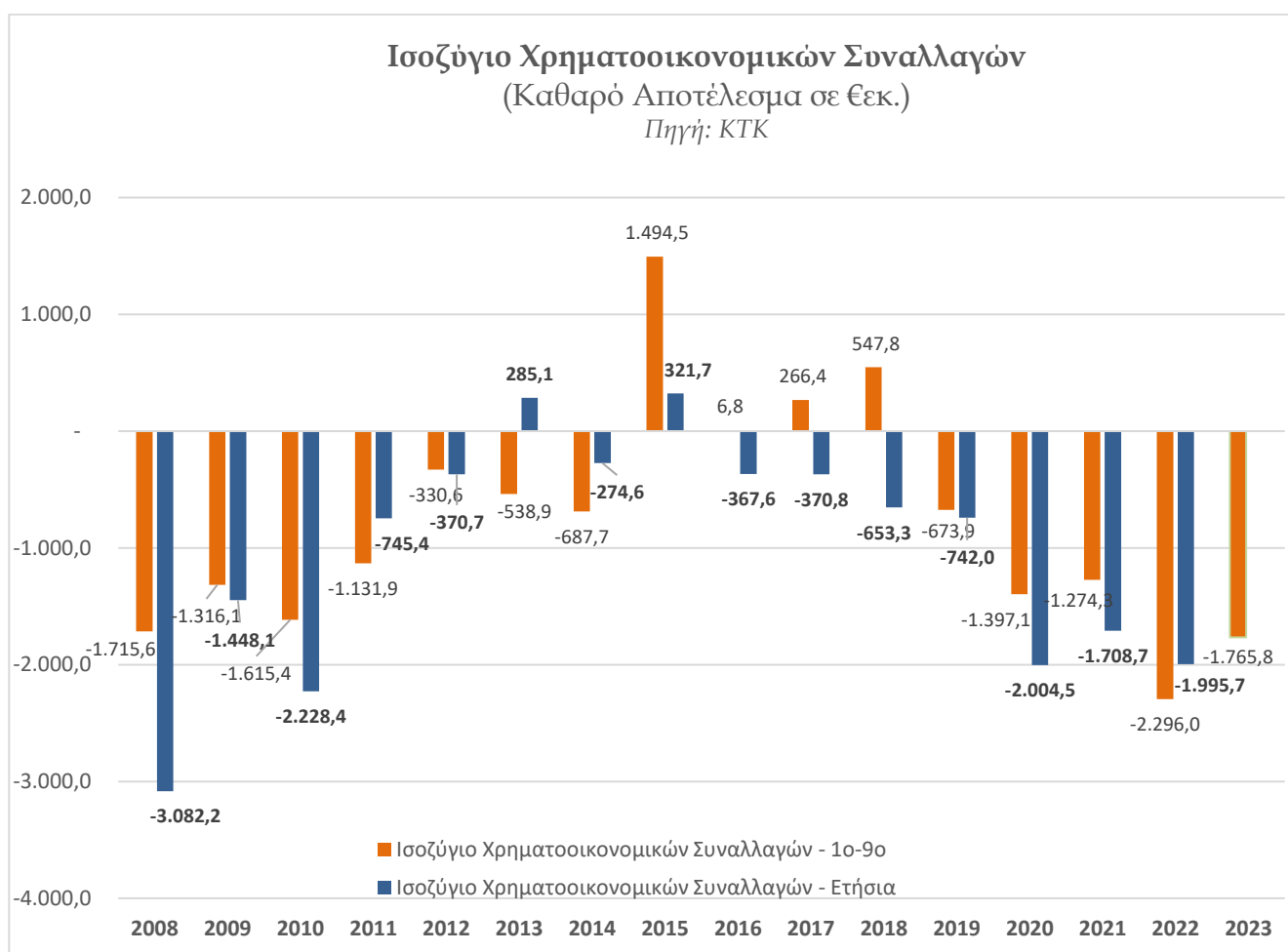

Βάσει των μέχρι στιγμής διαθέσιμων στοιχείων φαίνεται ότι κατά το 2023 οι εκροές στο εξωτερικό των ιδιωτικών και δημόσιων κεφαλαίων των κατοίκων της χώρας ήταν μεγαλύτερες από τις εισροές ξένων κεφαλαίων στην χώρα, και **η καθαρή επενδυτική θέση της Κύπρου στο εξωτερικό** παρουσιάζει **αρνητικό υπόλοιπο** κατά τους εννέα πρώτους μήνες του 2023, της τάξης των €52,6 εκ., σε σύγκριση με θετικό υπόλοιπο €51 εκ., την αντίστοιχη περίοδο του 2022 και θετικό υπόλοιπο €53 και €78,5 κατά το 2022 και 2021, αντίστοιχα.

4. Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

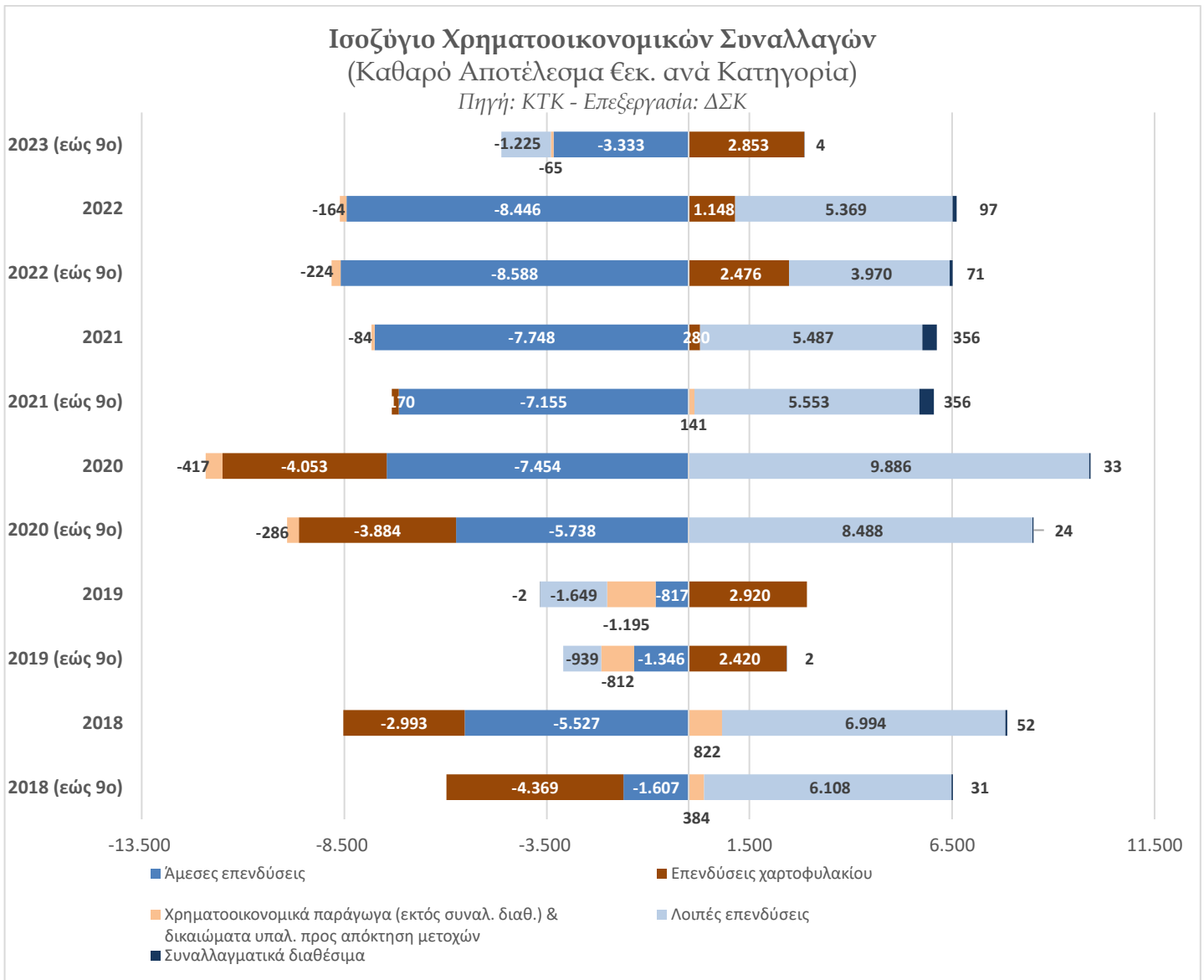
4.1. Γενικά

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών αφορά στις αγορές και πωλήσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, με τις υπόλοιπες χώρες. Στην ουσία το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών δεικνύει τον τρόπο με τον οποίο χρηματοδοτείται το έλλειμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, αναλύοντας τις καθαρές χρηματοοικονομικές ροές. Για τον σκοπό αυτό συλλέγονται διάφορα στοιχεία από τους αρμόδιους φορείς της Κύπρου, μέσω ερευνών, όπως για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, τα Αξιόγραφα και τις Λοιπές Επενδύσεις, όπως και μέσω των καταστάσεων των τραπεζών, κυβερνητικών υπηρεσιών και μεγάλων επιχειρήσεων κατοίκων της χώρας.

Βάσει των μέχρι στιγμής διαθέσιμων στοιχείων, σε ετήσια βάση, φαίνεται ότι κατά το 2023, μέχρι και τον 9^ο, οι **καθαρές εισροές** ύψους €1.765,8 εκ., παρουσιάζονται **βελτιωμένες** σε σχέση με καθαρές εισροές ύψους €2.296 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (μέχρι τον 9^ο). Οι καθαρές εισροές κατά την περίοδο 1^ο-9^ο 2023 ήταν αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών των περιουσιακών στοιχείων κατά €2.073,2 εκ., καθώς και της μείωσης των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €307,4 εκ. και κατά την περίοδο 1^ο-9^ο 2022 ήταν αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών των περιουσιακών στοιχείων κατά €15.748,3 εκ., καθώς και της μείωσης των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €13.452,3 εκ.

Στην Κύπρο οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη χρηματοδότηση του ελλείμματος του τρεχούμενου λογαριασμού. Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αλλαγή / μετακίνηση στην κατανομή των Άμεσων Επενδύσεων προς και από την Κύπρο από τη Ρωσία προς το Λουξεμβούργο. Κατά την περίοδο 2018-2022¹³ καταγράφηκε σε ό,τι αφορά στη Ρωσία μείωση κατά 9% των εξερχόμενων ΑΕ και κατά 5% των εισερχόμενων ΑΕ. Σε ό,τι αφορά το Λουξεμβούργο καταγράφηκε αύξηση κατά 9% των εξερχόμενων ΑΕ και κατά 7% των εισερχόμενων ΑΕ.

Η κατηγορία των **Άμεσων Επενδύσεων** κατά την περίοδο 1^ο-9^ο 2023 παρουσίασε καθαρές εισροές €3.332,9 εκ., ως αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €2.892,1 εκ. σε συνδυασμό με την αύξηση των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €440,8 εκ., σε σύγκριση την περίοδο 1^ο-9^ο 2022 που παρουσίαζε καθαρές εισροές €8.588,5 εκ., ως αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €14.583,7 εκ. και της μείωσης των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €5.995,2 εκ.

¹³ "In-Depth Review 2024 – Cyprus / Institutional Paper – March 2024" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

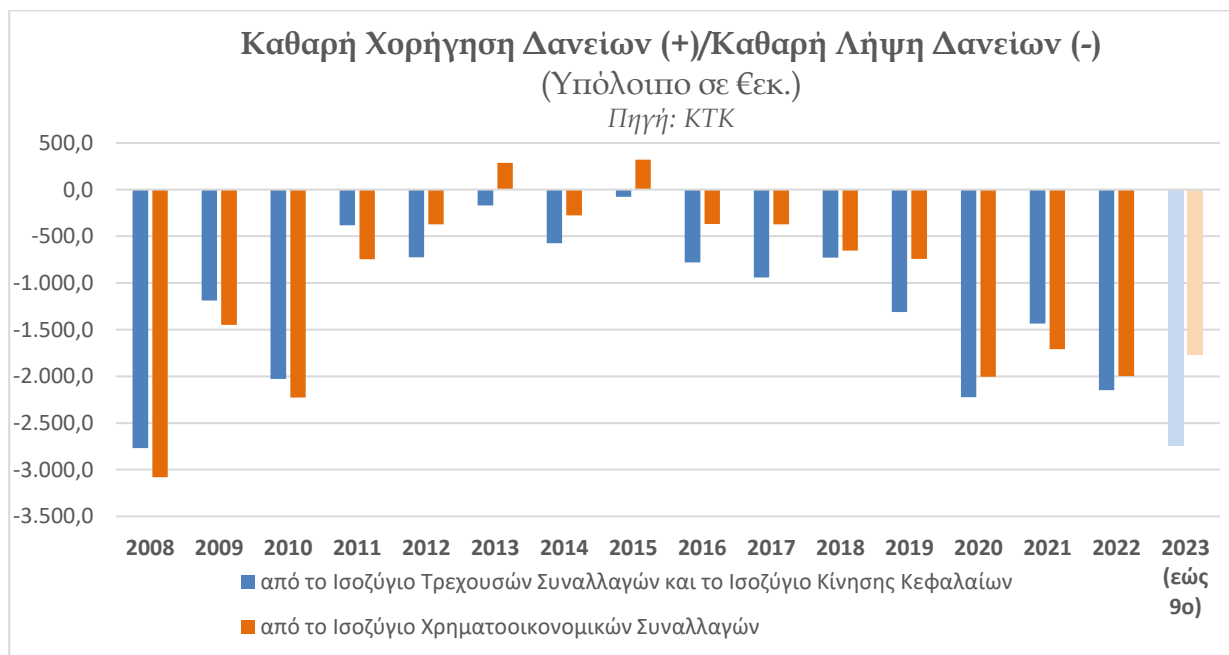
Η κατηγορία των **Λοιπών Επενδύσεων** κατά την περίοδο 1^ο-9^ο 2023 παρουσίασε καθαρές εισροές €1.224,7 εκ., ως αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €462,3 εκ. σε συνδυασμό με την αύξηση των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €762,3 εκ., σε σύγκριση την περίοδο 1^ο-9^ο 2022 που παρουσίαζε καθαρές εκροές €3.970 εκ., ως αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €2.085,7 εκ. και της μείωσης των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €6.055,7 εκ.

Η κατηγορία των **Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου** κατά την περίοδο 1^ο-9^ο 2023 παρουσίασε καθαρές εκροές €2.852,7 εκ., ως αποτέλεσμα της αύξησης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €1.301,1 εκ. σε συνδυασμό με την μείωση των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €1.551,6 εκ., σε σύγκριση την περίοδο 1^ο-9^ο 2022 που παρουσίαζε καθαρές εκροές €2.475,5 εκ., ως αποτέλεσμα της αύξησης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €1.605,4 εκ. και της μείωσης των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €870,1 εκ.

Οι «**αποεπενδύσεις**» που καταγράφηκαν μέχρι το 2020, προέκυψαν από τις καθαρές πωλήσεις των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων (κυρίως στο ενδοεταιρικό χρέος), σε σχέση με την καθαρή μείωση των υποχρεώσεων (κυρίως σε δανειακές υποχρεώσεις ιδιωτικού τομέα). Αυτό αντικατοπτρίζει την διακοπή των Άμεσων Επενδύσεων προς και από την Ρωσία, μετά την έναρξη του πολέμου με την Ουκρανία.

Τα **Χρηματοοικονομικά Παράγωγα** κατά την περίοδο 1^ο-9^ο 2023 παρουσίασαν καθαρές εισροές €65,1 εκ., ως αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €24 εκ. και την αύξηση των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €41,1 εκ., σε σύγκριση την περίοδο 1^ο-9^ο 2022 που παρουσίαζαν καθαρές εισροές €224 εκ., ως αποτέλεσμα της μείωσης των καθαρών συναλλαγών περιουσιακών στοιχείων κατά €755,3 εκ. και της μείωσης των καθαρών συναλλαγών υποχρεώσεων κατά €531,1 εκ.

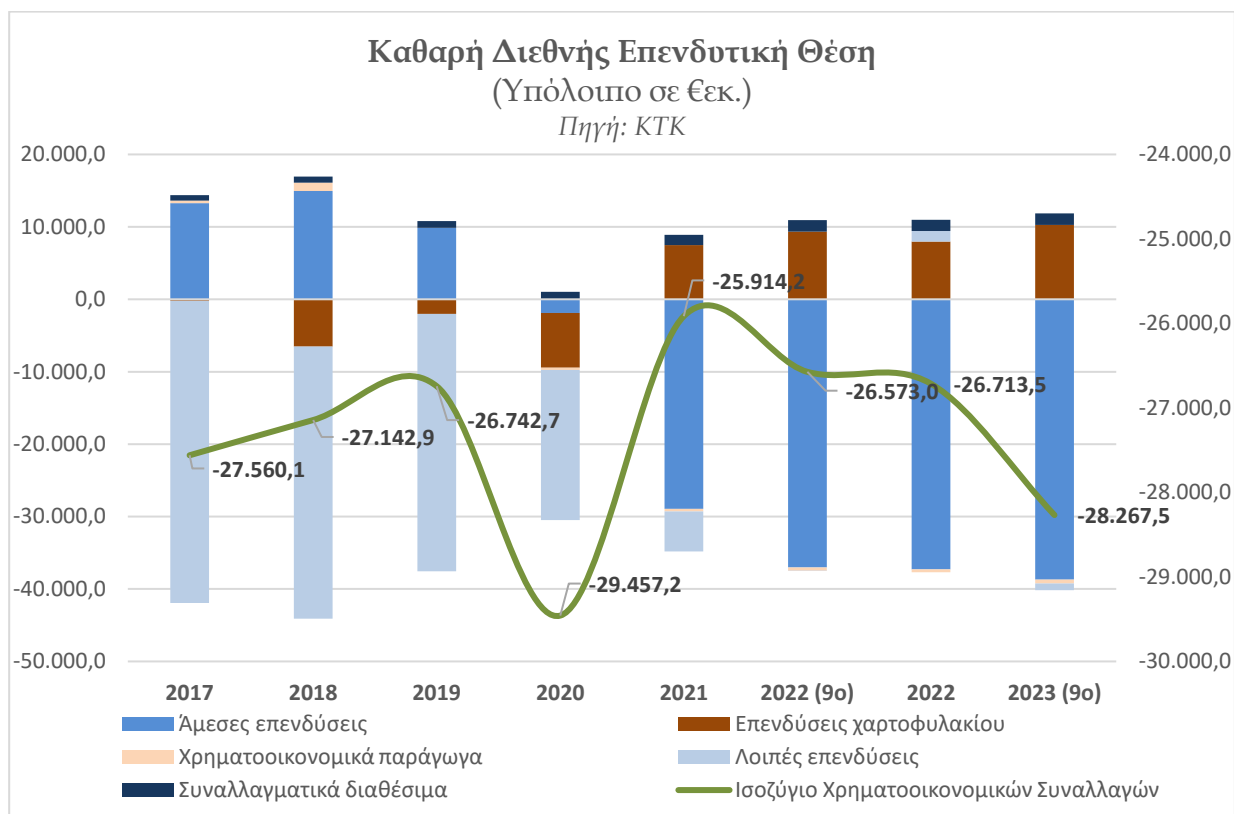
Τα **Συναλλαγματικά Διαθέσιμα** κατά την περίοδο 1^ο-9^ο 2023 παρουσίασαν καθαρές εκροές €4,1εκ. σε σύγκριση την περίοδο 1^ο-9^ο 2022 που παρουσίαζαν καθαρές εκροές €70,9 εκ.

4.2. Διεθνής Επενδυτική Θέση

Η Διεθνής Επενδυτική Θέση αποτυπώνει σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (όπως τέλος τριμήνου και τέλος έτους) το ύψος των απαιτήσεων και υποχρεώσεων των κατοίκων της χώρας έναντι μη κατοίκων.

Η Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση (ΝΙΠ) είναι η διαφορά μεταξύ των απαιτήσεων (ενεργητικό) και των υποχρεώσεων (παθητικό) της χώρας. Η **Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση** της Κύπρου είναι **διαχρονικά αρνητική**¹⁴ (παθητικού), δηλ. οι υποχρεώσεις των κατοίκων της χώρας προς το εξωτερικό υπερβαίνουν των απαιτήσεων των κατοίκων της χώρας στο εξωτερικό και η Κύπρος αποτελεί **χρεώστη** έναντι του υπόλοιπου κόσμου.

Η Διεθνής Επενδυτική Θέση της Κύπρου, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, κατά τον 9^ο του 2023, παρουσιάζει **επιδεινώση** της καθαρής θέσης παθητικού, **σε απόλυτους αριθμούς**, η οποία ανήλθε στα €28.267,5 εκ., σε σύγκριση με καθαρή θέση παθητικού €26.573 εκ τον 9^ο του 2022 και €26.713,5 εκ το τέλος του 2022.

Η Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση της Κύπρου, βάσει και σχετικών αναφορών στο “In-Depth Review 2024 - Cyprus / Institutional Paper - March 2024” της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, **ως ποσοστό στο ΑΕΠ**, κυρίως λόγω της ισχυρής ονομαστικής αύξησης του ΑΕΠ, παρουσιάζει **βελτίωση** κατά τα τελευταία χρόνια, η οποία από το -160% το 2014, κατά το 2021 βελτιώθηκε στο -104% και στο -96,2% το 2022, ενώ κατά το 2023 υπολογίζεται στο -97%. Ωστόσο η ΚΔΕΘ αποκλίνει σημαντικά από το όριο του -35% του ΜΙΠ και του -62% του προληπτικού σημείου αναφοράς που έχει τεθεί για την χώρα.

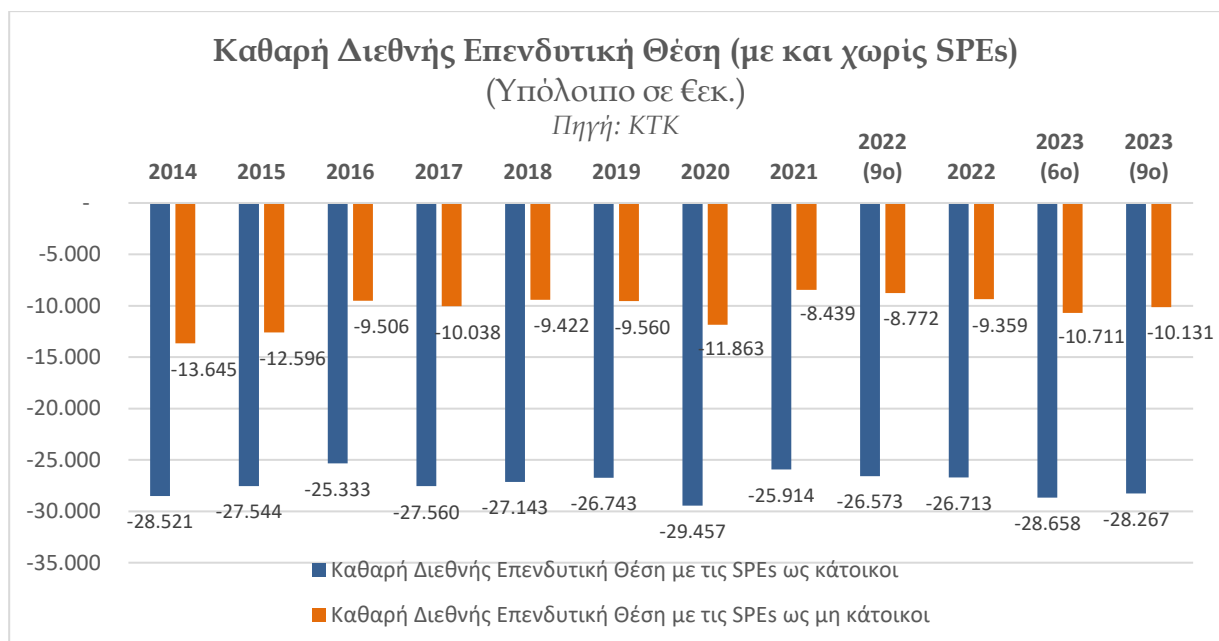
¹⁴ Στον υπολογισμό της Καθαρής Επενδυτικής Θέσης λαμβάνονται υπόψη πέραν των συναλλαγών, και οι αναπροσαρμογές αξιών, από π.χ. τις αλλαγές στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων ή μεταβολών των συναλλαγματικών ισοτιμιών, οι επαναταξινομήσεις και διαγραφές.

Κατά τα τελευταία χρόνια (από το 2021), παρουσιάζεται αύξηση της καθαρής θέσης ενεργητικών των Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, βελτίωση της καθαρής θέσης των Λοιπών Επενδύσεων, με παράλληλη όμως **επιδείνωση και καθαρή θέση παθητικού των Άμεσων Επενδύσεων**.

Επιπλέον, καταγράφεται αλλαγή στη σύνθεση και την περιφερειακή κατανομή των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων¹⁵. Μέχρι το 2020, οι θετικές καθαρές θέσεις αποδίδονταν κυρίως σε απαιτήσεις κρατών εκτός της ζώνης του ευρώ. Από το 2021, ωστόσο, αυτές οι καθαρές απαιτήσεις έχουν μειωθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα την μετατροπή τους σε αρνητικές καθαρές θέσεις. Οι καθαρές υποχρεώσεις που προέκυψαν καταγράφηκαν κυρίως έναντι της Ρωσίας και των υπεράκτιων χρηματοοικονομικών κέντρων. Από το 2021, οι καθαρές υποχρεώσεις από χρεόγραφα προς υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα έχουν συνεχίσει να αυξάνονται σημαντικά. Ταυτόχρονα, οι διεκδικήσεις έναντι κρατών της ΕΕ, κυρίως από τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο, έχουν γίνει θετικές.

Οι λόγοι για τις πιο πάνω αλλαγές είναι ασαφείς, και χρειάζονται νέα και επιπρόσθετα στοιχεία για την ασφαλή ερμηνεία τους.

Η Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση, προσαρμοσμένη ως προς την επίδραση των οντοτήτων ειδικού σκοπού (SPEs) τον 9ο του 2023 κατέγραψε, επίσης, καθαρή θέση παθητικού ποσού €10.130,7 εκ., έναντι με καθαρή θέση παθητικού ποσού €10.710,7 εκ. και €8.771,8 εκ. τον 6ο 2023 και τον 9ο 2022, αντίστοιχα, σημειώνοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (δηλ. 6ο 2023), καθώς και επιδείνωση σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022.

Η διαφορά που παρουσιάζεται μεταξύ της ΚΔΕΘ με και χωρίς τις SPEs, σύμφωνα με διευκρίνηση της ΚΤΚ, οφείλεται κυρίως στις πλοιοκτήτριες SPEs, οι οποίες κατέχουν πραγματικά περιουσιακά στοιχεία (πλοία) που δεν περιλαμβάνονται στη ΔΕΘ (καθότι δεν είναι αποτελούν χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία, και η χρηματοδότησή τους προέρχεται από μη-εγχώριες πηγές που περιλαμβάνονται στη ΔΕΘ). Ωστόσο, οι κίνδυνοι που προκύπτουν από αυτές τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις για την πραγματική εγχώρια οικονομία είναι περιορισμένοι.

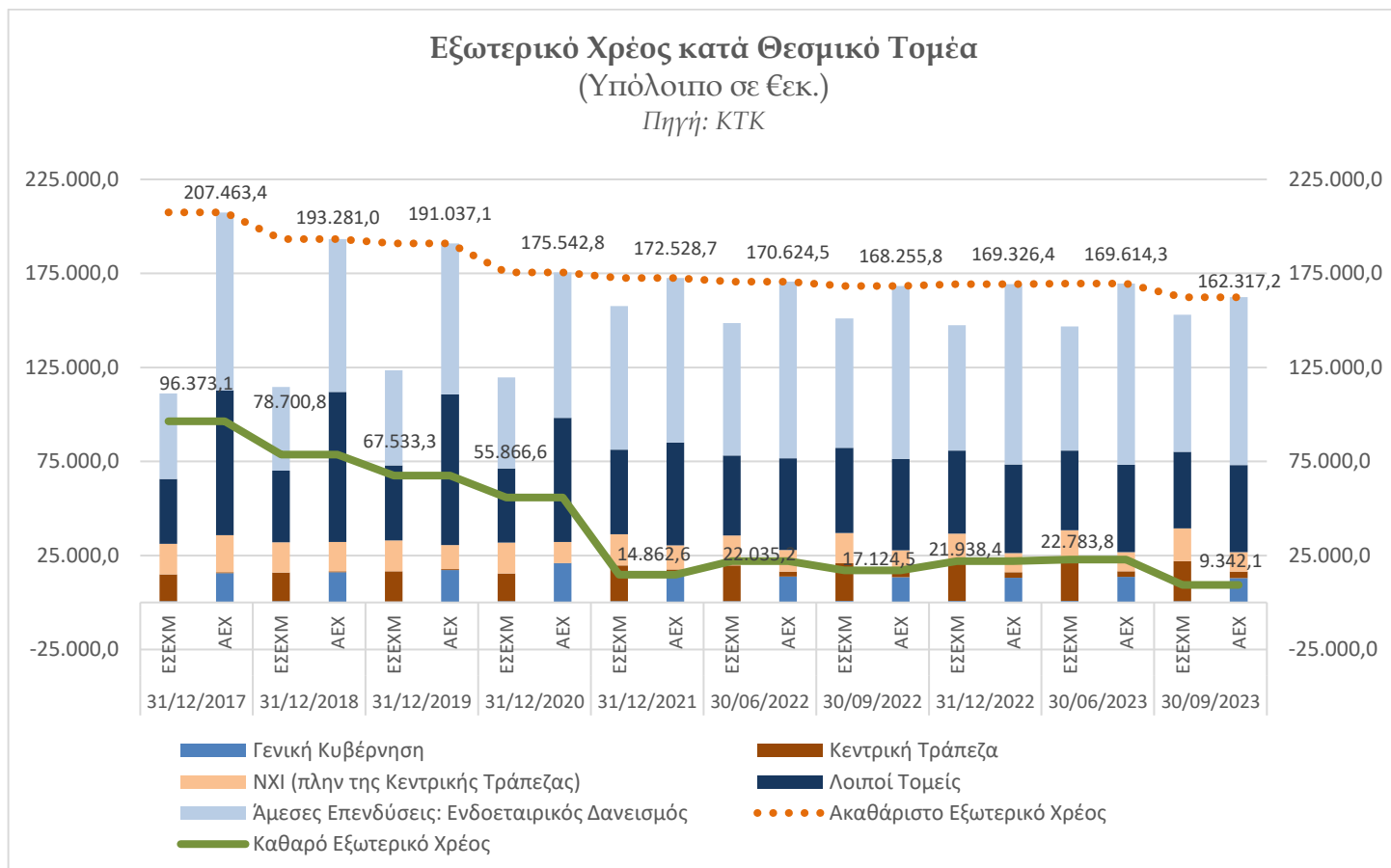
¹⁵ "In-Depth Review 2024 – Cyprus / Institutional Paper – March 2024" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Προβλέπεται ότι σε μεσοπρόθεσμο διάστημα η ΚΔΘΕ της Κύπρου θα επιδεινωθεί, λόγω των συνεχιζόμενων μεγάλων ελλειμάτων του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και κυρίως του ελλείμματος του Πρωτογενούς Εισοδήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές προβλέψεις, προβλέπεται¹⁶ σταδιακή επιδείνωση της ΚΔΘΕ γύρω στο -130% του ΑΕΠ κατά το 2033, κυρίως λόγω του ελλείμματος του Πρωτογενούς Εισοδήματος, όπου θα λειτουργήσει αρνητικά και το ενδεχόμενο αύξησης των επιτοκίων, το οποίο θα αυξήσει τη συσσώρευση καθαρών υποχρεώσεων.

4.3. Εξωτερικό Χρέος

Το Ακαθάριστο Εξωτερικό Χρέος (ΑΕΧ) και το Καθαρό Εξωτερικό Χρέος (ΚΕΧ), βάσει των μέχρι στιγμής διαθέσιμων στοιχείων του 9^{ου} 2023, ύψους €162.317 εκ. και €9.342 εκ. αντίστοιχα, παρουσιάζονται μειωμένα τόσο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, 6^ο 2023 (€169.614 εκ. και €22.784 εκ. αντίστοιχα), όσο και σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό τρίμηνο, 9^ο 2022 (€168.256 εκ. και €17.124 εκ. αντίστοιχα).

Η μείωση που παρατηρήθηκε στο Ακαθάριστο Εξωτερικό Χρέος τον 9^ο 2023, οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση του Τομέα των Άμεσων Επενδύσεων-Ενδοεταιρικού Δανεισμού και Λοιπών Τομέων και κατά δεύτερο λόγο στη μείωση του Τομέα της Γενικής Κυβέρνησης. Κάποια αύξηση παρατηρήθηκε στους Τομείς της Κεντρικής Τράπεζας (ΚΤΚ) και των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

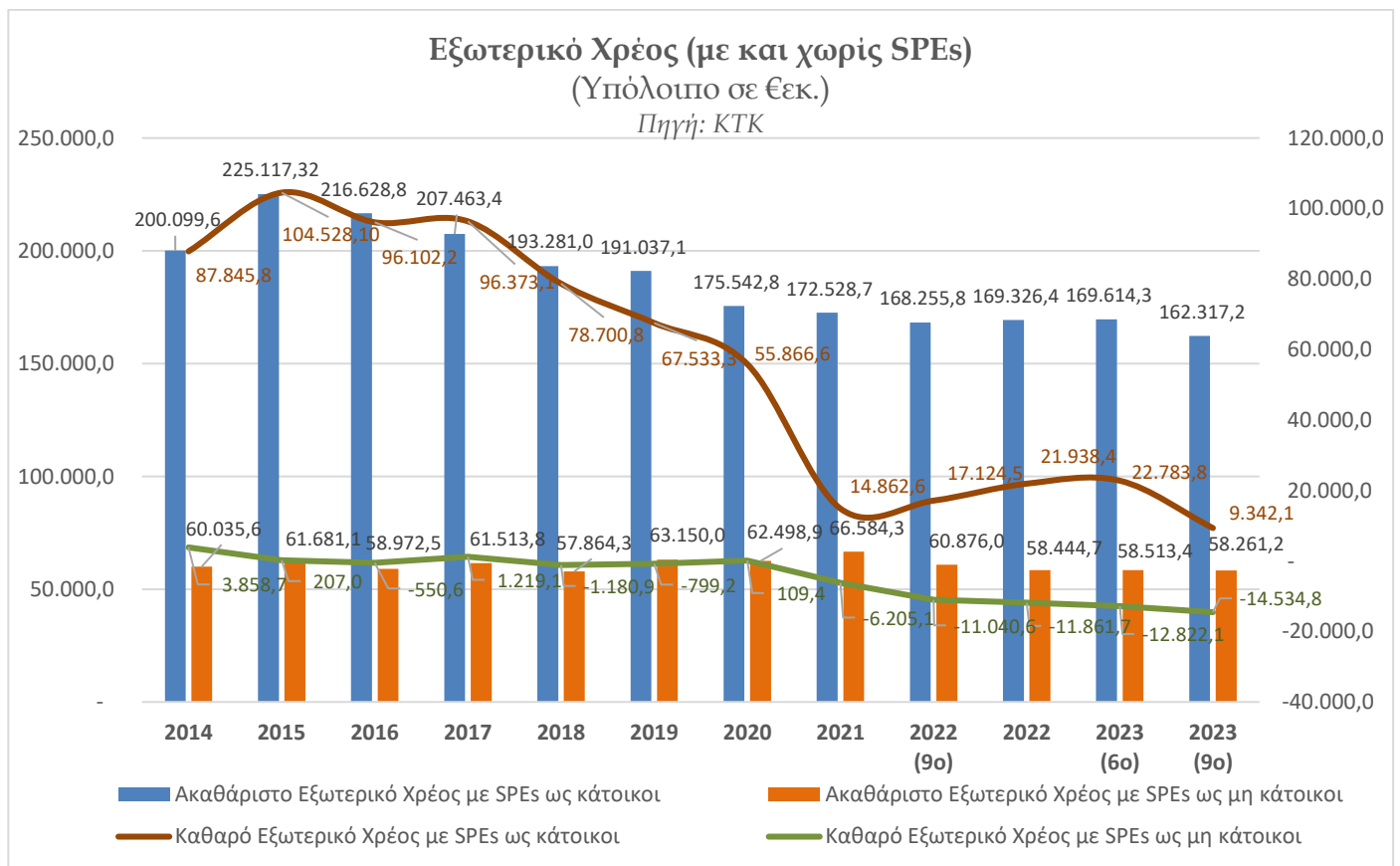
¹⁶ "In-Depth Review 2024 – Cyprus / Institutional Paper – March 2024" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Τα Εξωτερικά Στοιχεία Ενεργητικού σε Χρεωστικά Μέσα (ΕΣΕΧΜ) κατά τον 9^ο 2023 σημείωσαν αύξηση στα €152.975,5 εκ., από €146.830,5 εκ. του προηγούμενου τριμήνου, 6^{ος} 2023 και από €151.131,3 εκ. του αντίστοιχου περσινού τριμήνου, 9^{ος} 2023. Η αύξηση των ΕΣΕΧΜ οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση της κατηγορίας των Άμεσων Επενδύσεων – Ενδοεταιρικού Δανεισμού και κατά δεύτερο των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (ΝΧΙ), πλην της ΚΤΚ. Μειώσεις παρατηρήθηκαν στις κατηγορίες των Λοιπών Τομέων, της Γενικής Κυβέρνησης και της ΚΤΚ.

Ως εκ της αύξησης ΕΣΕΧΜ, το Καθαρό Εξωτερικό Χρέος κατά τον 9^ο 2023 μειώθηκε στα €9.342,13εκ. σημειώνοντας μείωση κατά €13.441,7 εκ. μεταξύ 9^{ου} και 6^{ου} 2023 και κατά €7.784 εκ. μεταξύ 9^{ου} 2023 και 9^{ου} 2022.

Το Ακαθάριστο και το Καθαρό Εξωτερικό Χρέος προσαρμοσμένα ως προς την επίδραση των οντοτήτων ειδικού σκοπού (SPEs) τον 9^ο του 2023 ανήλθαν / μειώθηκαν στα €58.261,2 εκ. και -€14.534,8 εκ., αντίστοιχα, έναντι με €58.513,4 εκ. και -€12.822 εκ. το προηγούμενο τρίμηνο, 6^ο 2023, και €60.876 εκ. και -€11.040,6 εκ. αντίστοιχα τον 9^ο 2022.

Οι ανησυχίες για τα υψηλά επίπεδα ιδιωτικού και εξωτερικού χρέους μετριάζονται από το γεγονός ότι σημαντικό μερίδιο αυτού του χρέους κατέχεται από οντότητες ειδικού σκοπού (SPEs) των οποίων οι δανειστές βρίσκονται εκτός Κύπρου, μετριάζοντας έτσι και τον κίνδυνο για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Δημοσιονομικό Συμβούλιο Κύπρου

Λευκωσία, Μάρτις 2024

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ 2024 - Απόσπασμα¹⁷

XXXXXX

2. ΙΣΧΥΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Στήριξη νοικοκυριών-επιχειρήσεων, μείωση δημόσιου χρέους, εξορθολογισμός κρατικού μισθολογίου

XXXXX

- Το 2024 θα παρουσιαστούν οι προτάσεις για πράσινη φορολόγηση, η οποία θα είναι δημοσιονομικά ουδέτερη, δηλαδή τα έσοδα που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν για αντισταθμιστικά μέτρα προς άμβλυνση των επιπτώσεων στους πολίτες και τις επιχειρήσεις, καθώς επίσης στην εφαρμογή νέων μέτρων και σχεδίων ή/και την ενίσχυση υφιστάμενων για αντιμετώπιση των κλιματικών προκλήσεων.
- Με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση σε μικρομεσαίες νεοφυείς επιχειρήσεις και αυτοεργοδοτούμενους, μέχρι τον Απρίλιο του 2024 παρουσιάζεται οδικός χάρτης για τη σύσταση Εθνικού Οργανισμού Ανάπτυξης Επιχειρήσεων. Μέσω χρηματοδοτικών και εγγυοδοτικών εργαλείων θα χρηματοδοτούνται γενικές ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς επίσης επενδύσεις για ψηφιακό και ενεργειακό μετασχηματισμό.
- Το 2024 θα εμπλουτιστεί η πετυχημένη Στρατηγική για Προσέλκυση Επενδύσεων και Ταλάντων με τη θεσμοθέτηση της Μπλε Κάρτας για προσέλκυση εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού σε τομείς όπου εντοπίζονται ελλείψεις.
- Εφαρμογή της νομοθεσίας για διευκόλυνση των στρατηγικών επενδύσεων. Εντός του 2024 αναμένεται να ανακοινωθούν νέες συγκεκριμένες σημαντικές επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας, της τεχνολογίας, του τουρισμού και της εκπαίδευσης.
- Επικαιροποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για τον Πρωτογενή Τομέα και ανακοινώνονται συγκεκριμένες δράσεις, αξιοποιώντας νέες τεχνολογίες στον τομέα των τροφίμων ως καταλύτη καινοτομίας στις εγχώριες πρώτες ύλες, καθώς και δημιουργία σύγχρονων υποδομών και μονάδων στον πρωτογενή τομέα. Στόχος η αύξηση του ποσοστού συνεισφοράς του πρωτογενούς τομέα από το 1,8% του ΑΕΠ που είναι σήμερα.
- Σημαντική προτεραιότητα για το 2024 αποτελεί η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την απασχόληση που θα περιλαμβάνει και την ταχεία και έγκαιρη εξέταση των σχετικών αιτήσεων για απασχόληση ξένου εργατικού προσωπικού, ειδικότερα σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας, όπως ο τουρισμός, οι κατασκευές και το εμπόριο.
- Η Κυβέρνηση βρίσκεται σε διαβούλευση με συγκεκριμένες χώρες για εξασφάλιση του απαραίτητου εργατικού δυναμικού μέσω διακρατικών συμφωνιών που αναμένεται να υπογραφούν εντός του 2024.

¹⁷ Ανακοίνωση της Προεδρίας της Δημοκρατίας για την ομιλία του Προέδρου της Δημοκρατίας στον ετήσιο προγραμματισμό διακυβέρνησης, ημερ. 29-01-2024, https://www.presidency.gov.cy/cypresidency/cypresidency.nsf/dmlnew_el/dmlnew_el? (Αρχική Σελίδα /Γραφείο Τύπου / Ανακοινώσεις Προέδρου / Προεδρίας)

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2024-2026 - ΥΠΟΙΚ - Απόσπασμα¹⁸

XXXX

Έρευνα, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα

Η ενίσχυση του τομέα της Έρευνας και Καινοτομίας (Ε&Κ) μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας της χώρας αφού συμβάλλει στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων, στην επιτάχυνση ανάπτυξης νέων προϊόντων, τεχνολογιών και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτόμου επιχειρηματικότητας. Η ανάπτυξη του οικοσυστήματος της Ε&Κ συμβάλλει επίσης στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων και στην ανάπτυξη περιφερειακών και διεθνών συνεργασιών που στοχεύουν στην εμπορική αξιοποίηση της επιστημονικής τεχνολογίας και των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί σημαντική ώθηση στον τομέα της Ε&Κ στην Κύπρο, που ως αποτελέσματα είχε την καταγραφή σημαντικής προόδου και επιτυχιών στον τομέα αυτό. Οι δυνατότητες που υπάρχουν για περαιτέρω ανάπτυξη είναι ορατές και στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για τη συνέχιση των επενδύσεων της χώρας στην Ε&Κ, ενώ η αύξηση της συμβολής του ιδιωτικού τομέα κρίνεται πολύ σημαντική. Οι νέες πολιτικές που προωθήθηκαν από την Κυβέρνηση αναμένεται να δώσουν περαιτέρω ώθηση. Η λειτουργία του νέου Κεντρικού Γραφείου Μεταφοράς Γνώσης του ΙΔΕΚ αποτελεί μια πολύ σημαντική προσθήκη στο κυπριακό οικοσύστημα Ε&Κ αφού θα παρέχει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών υποστήριξης μεταφοράς γνώσης προς όλους τους φορείς του εθνικού οικοσυστήματος καινοτομίας. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η ολοκλήρωση και υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας - και του Σχεδίου Δράσης της - που θα υποστηρίζεται από εργαλεία πολιτικής για την υποστήριξη του οικοσυστήματος της Ε&Κ και για την ενίσχυση της διασύνδεσης μεταξύ των φορέων χάραξης και υλοποίησης της πολιτικής. Η επιτυχής υλοποίηση του Εθνικού Πλαισίου Ε&Κ, τα σχέδια χρηματοδότησης για την υποστήριξη των οργανισμών που εκτελούν δραστηριότητες Ε&Κ σχετικά με τεχνολογίες πολλαπλής χρήσης, η διαμόρφωση οικονομικών και μη οικονομικών κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα και επιχειρήσεων καινοτομίας και υψηλής τεχνολογίας από το εξωτερικό, καθώς και η εισαγωγή νέων πολιτικών που θα ενθαρρύνουν την αξιοποίηση των εθνικών ερευνητικών υποδομών από την επιχειρηματική και ερευνητική κοινότητα αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην ενίσχυση του τομέα. Σημαντική είναι επίσης η λειτουργία και περαιτέρω ανάπτυξη των 7 Κέντρων Αριστείας στην Κύπρο, τα οποία συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Οι πιο πάνω πολιτικές συμβάλουν στον μετριασμό του φαινομένου «μετανάστευσης μυαλών» (brain drain), του οποίου όμως η αντιμετώπιση απαιτεί την εφαρμογή επιπρόσθετων δράσεων.

Η προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των κυπριακών επιχειρήσεων αποτελεί σημαντική προτεραιότητα για την κυβέρνηση. Την ανάγκη ενίσχυσης της δυναμικής ανάπτυξης των κυπριακών επιχειρήσεων αλλά και των μεταξύ τους συμπράξεων και αλληλεπίδρασης, αναδεικνύει και η 2η Έκθεση Ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας. Σημαντική για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι η αναθεώρηση του Περί Εταιρειών Νόμου που θα προσφέρει πιο σαφές περιεχόμενο του νόμου και θα βοηθήσει στην πρακτική εφαρμογή του. Η στήριξη της τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων, η ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των εργαζομένων και η προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου έχουν αναδειχθεί ως βασικές ανάγκες.

¹⁸ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 2024-2026 - Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2023 - <https://mof.gov.cy> (Αρχική Σελίδα | Εκδόσεις | Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής)

Προγράμματα που στοχεύουν στην ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων μέσω εξατομικευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών θα βοηθήσουν σημαντικά στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και στην αύξηση της παραγωγικότητας. Σημαντική είναι και η προώθηση και στήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η οποία μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην πράσινη μετάβαση. Πρωτοβουλίες που προωθούν την ενίσχυση της επιχειρηματικής κουλτούρας στην κοινωνία και στο σχολικό περιβάλλον, είναι σημαντικές.

Εξίσου σημαντική είναι και η διευκόλυνση παραγωγικών επενδύσεων από επιχειρήσεις του εξωτερικού. Η υλοποίηση της «Στρατηγικής για την Προσέλκυση Εταιρειών για Δραστηριοποίηση ή/και Επέκταση των Δραστηριοτήτων τους στην Κύπρο», η οποία περιλαμβάνει σειρά δράσεων και μεταρρυθμίσεων σε διάφορους τομείς παρέμβασης, από την βελτιστοποίηση των διαδικασιών εξασφάλισης αδειών παραμονής και εργασίας για το εξειδικευμένο προσωπικό από τρίτες χώρες έως την ανάπτυξη σύγχρονων υποδομών για τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενισχύουν την ελκυστικότητα της Κύπρου ως προορισμό επενδύσεων και ανάπτυξης δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Η ενίσχυση της διαθεσιμότητας και της πρόσβασης των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καινοτόμων και νεοφυών, αλλά και αυτοεργοδοτούμενων αποτελεί μια από τις σημαντικές προτεραιότητες. Έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη και διάθεση εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης, με σημαντική εξέλιξη την συμφωνία με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων για τη δημιουργία του Κυπριακού Ταμείου Χρηματοδότησης Μετοχικού Κεφαλαίου (Equity Fund) καθώς και την εξασφάλιση ειδικής τεχνικής βοήθειας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ετοιμασία Οδικού Χάρτη (roadmap) για τη σύσταση του Φορέα Ανάπτυξης Επιχειρήσεων (National Promotional Agency).

Επιπλέον, ιδιαίτερης σημασίας είναι η εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την Προώθηση του Χρηματοοικονομικού Αλφαριθμητισμού στην Κύπρο, η οποία θα αναβαθμίσει τις χρηματοοικονομικές γνώσεις των πολιτών, ξεκινώντας από την σχολική ηλικία, με στόχο την προστασία τους από προκλήσεις και κινδύνους, με έκδηλο θετικό αντίκτυπο στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της χώρας.

Διεύρυνση παραγωγικής βάσης, ενίσχυση συγκριτικών πλεονεκτημάτων οικονομίας

Η στήριξη των τομέων στους οποίους η Κύπρος παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα ή μπορεί δυνητικά να αναπτύξει νέα έχουν χαρτογραφηθεί μέσα από τη Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για την Οικονομία «Όραμα 2035». Η υλοποίηση δημόσιων επενδύσεων και η κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων μέσω της παροχής κινήτρων και άλλων μορφών στήριξης προς τον ιδιωτικό τομέα, θα πρέπει να προσανατολίζεται πλέον στις νέες κατευθύνσεις που θέτει η Μακροπρόθεσμη Στρατηγική λαμβάνοντας υπόψη τις δημοσιονομικές συνθήκες και τις τρέχουσες τομεακές εξελίξεις. Ως εκ τούτου, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στις ακόλουθες πολιτικές:

(α) Πρωτογενής Τομέας

Η ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού γεωργικού τομέα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαφοροποίηση της οικονομίας και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητάς της. Προσπάθειες πρέπει να καταβληθούν για την αξιοποίηση της αγρο-τεχνολογίας και την προώθηση και ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ της επιχειρηματικής κοινότητας του τομέα με στόχο την ενίσχυση των συνεργειών. Η συνεργασία των φορέων του γεωργικού τομέα με ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης και άλλων ερευνητικών κέντρων είναι επίσης πολύ σημαντική αφού μέσω αυτής θα επιτευχθεί η αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και κατ' επέκταση η βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας. Η ποιοτική ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας, της υδατοκαλλιέργειας και της βιοκαλλιέργειας, μέσα από την αποτελεσματική αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων (εθνικών και ευρωπαϊκών) μέτρων στήριξης απέκτησε αυξημένη βαρύτητα λόγω

της ανάγκης για ενίσχυση της εσωτερικής κατανάλωσης και ζήτησης κυπριακών προϊόντων που επέφεραν οι πρόσφατες προκλήσεις. Για το σκοπό αυτό απαραίτητη είναι η εισαγωγή και χρήση νέων τεχνολογιών και η εφαρμογή καινοτομιών, καθώς επίσης και η υλοποίηση του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης» και του επιχειρησιακού προγράμματος «Θάλασσα, Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια 2021-2027». Η κατοχύρωση της προέλευσης προϊόντων και η βελτίωση της σήμανσης των γεωργικών προϊόντων μέσα από την αναδιοργάνωση των διαδικασιών τυποποίησης και εμπορίας στοχεύει στην περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στην προώθηση της αειφόρου παραγωγής τροφίμων. Η αξιοποίηση της αδρανούς γης στα ορεινά και ημιορεινά, με στόχο την αύξηση παραγωγής γεωργικών προϊόντων που σήμερα εισάγονται θα πρέπει να μελετηθεί, ενώ για τη βελτίωση της παραγωγικότητας αλλά και ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα, σημαντική είναι και η ενθάρρυνση νέων συνεργατικών σχημάτων στο πρότυπο των συνεταιριστικών μοντέλων άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

(β) Δευτερογενής Τομέας

Η στήριξη του δευτερογενούς τομέα και ιδιαίτερα η ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού κλάδου ελαφριάς παραγωγής με επικέντρωση σε τομείς πράσινης τεχνολογίας (π.χ. ΑΠΕ/ηλιακής ενέργειας), γεωργικής τεχνολογίας (π.χ. βιομηχανία τροφίμων και άλλων προϊόντων γεωργικής προέλευσης) κ.α μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της χώρας. Σημαντική παραμένει επίσης η στήριξη για μετάβαση της κυπριακής βιομηχανίας σε μία πράσινη οικονομία, μέσα από την προώθηση της κυκλικής οικονομίας και την υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κυκλική Οικονομία που εγκρίθηκε από το Υ.Σ. τον Ιούνιο 2021. Αναγκαία είναι και η υλοποίηση της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής 2019-2030 που στόχο έχει την ανάπτυξη μιας ευέλικτης, έξυπνης και τεχνολογικά ανεπτυγμένης βιώσιμης και ανταγωνιστικής κυπριακής βιομηχανίας, με ενισχυμένη συμμετοχή στο ΑΕΠ και με κύρια αποστολή την ανάπτυξη μοναδικών και καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Για την προαγωγή της κυπριακής βιομηχανίας θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη ψηφιακών και άλλων σύγχρονων δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για κάλυψη των εξειδικευμένων αναγκών του τομέα αυτού. Στήριξη θα πρέπει να δοθεί και για την αύξηση της αναγνωρισιμότητας των κυπριακών προϊόντων μέσω της Οικονομικής Διπλωματίας.

(γ) Τριτογενής Τομέας

Το νέο αναπτυξιακό μοντέλο για την κυπριακή οικονομία έρχεται να ενισχύσει περαιτέρω το συγκριτικό πλεονέκτημα της Κύπρου στον τομέα των υπηρεσιών, δίνοντας έμφαση στους τομείς υψηλής τεχνολογίας, μέσω της προσέλκυσης διεθνών εταιρειών για μεταφορά των δραστηριοτήτων τους στην Κύπρο. Ο τομέας των επαγγελματικών υπηρεσιών, ο οποίος αποφέρει σημαντικό μέρος των εξαγωγών της Κύπρου, θα πρέπει να προωθηθεί περαιτέρω με στόχο τον εκσυγχρονισμό, την ανάπτυξη και την επέκτασή του σε νέους τομείς και αγορές. Η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης υπηρεσιών θα πρέπει να περιλάβει επίσης την ανάπτυξη και εξαγωγή τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης του τομέα της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (Fintech). Υποβοηθητική θα είναι και η αξιοποίηση του νέου θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των επενδυτικών ταμείων, η διασφάλιση των υφιστάμενων και η διεύρυνση της βάσης των συμφωνιών στον τομέα της αποφυγής διπλής φορολογίας, η προώθηση της Κύπρου ως διεθνούς επιχειρηματικού κέντρου και η βελτίωση και ο εκσυγχρονισμός του νομικού, θεσμικού και φορολογικού πλαισίου. Παράλληλα, στο νέο περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί, ιδιαίτερης σημασίας είναι η επιτάχυνση της προσπάθειας ενίσχυσης των θεσμών και μηχανισμών ελέγχου ώστε να θωρακιστεί ο τομέας και να εξασφαλιστεί η ομαλή του ανάπτυξη.

Η διαφοροποίηση και διεύρυνση του τουριστικού τομέα και η παροχή ενός βελτιωμένου ποιοτικά, πιο προσβάσιμου, πιο πράσινου και πιο ψηφιακού και ανταγωνιστικότερου τουριστικού προϊόντος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αναδιάρθρωση της οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού 2030 παραμένει μεσοπρόθεσμος/ μακροπρόθεσμος στόχος, με

επικέντρωση στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, την διεύρυνση των αγορών και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τομέα. Η υλοποίηση της νέας Στρατηγικής θα διασφαλίσει την καθιέρωση της Κύπρου ως ενός ολόχρονου, ποιοτικού, ψηφιακά έξυπνου, περιβαλλοντικά φιλικού και κοινωνικά ωφέλιμου τουριστικού προορισμού. Καίριας σημασίας παραμένει η προσπάθεια ενίσχυσης της αεροπορικής συνδεσιμότητας της Κύπρου με τη σύναψη στρατηγικών συνεργασιών με αεροπορικές εταιρείες και γειτονικές χώρες.

Η ενίσχυση του τομέα της ναυτιλίας παραμένει ιδιαίτερα σημαντική. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην περαιτέρω βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα καθώς και της θαλάσσιας ασφάλειας, της περαιτέρω ανάπτυξης του κυπριακού νηολογίου και του ναυτιλιακού συμπλέγματος της Κύπρου, αλλά και στην υλοποίηση της στρατηγικής προβολής που αναμένεται να συμβάλουν στην ενίσχυση της διεθνούς αναγνώρισης της κυπριακής σημαίας. Μεσοπρόθεσμο στόχο αποτελεί η περαιτέρω προώθηση της διατήρησης και βιώσιμης χρήσης των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων μέσω της υιοθέτησης μέτρων για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης και της υλοποίησης των σχετικών νομοθεσιών της ΕΕ και των ΗΕ. Παράλληλα, η ανάγκη ενίσχυσης της συνδεσιμότητας της Κύπρου έχει αναδειχθεί μέσα από τις επιπτώσεις της πανδημίας ως αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, κρίνεται αναγκαία η υλοποίηση της Μακροχρόνιας Εθνικής Στρατηγικής για την Κυπριακή Ναυτιλία “SEA Change 2030”, η οποία επικεντρώνεται στη διασφάλιση της αειφορίας, της εξωστρέφειας και της προσαρμοστικότητας της κυπριακής ναυτιλίας.